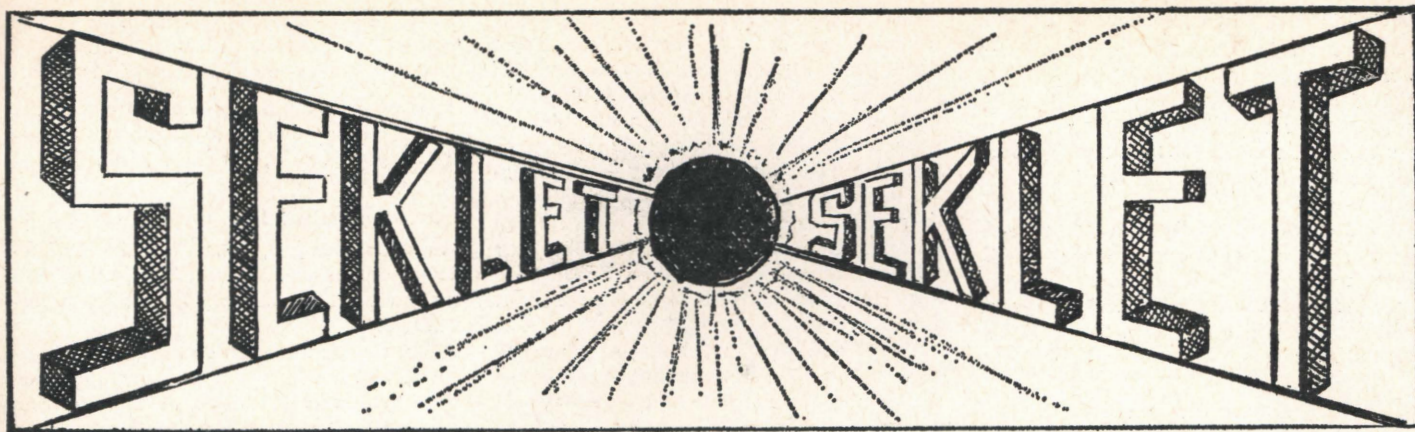

Nr 4 Årgång 17 1970

Lösnummer 2:50 inkl. moms.

Henrik Nilsson

Viktor Rydberg

Några glimtar och erinringar vid 75-årsminnet av hans bortgång.

Den 21 september 1895 — i höst för 75 år sedan — gick *Viktor Rydberg* ur tiden.

En mera lysande position — möjligen med undantag för Tegnér och, fast på ett något annorlunda sätt, Strindberg — har ingen svensk skald innehaft än den som kom Viktor Rydberg till del under hans levnads sista decennier.

Han räknades som 1800-talets utan gensägelse främsta svenska kulturpersonlighet, vars auktoritet inom den andliga odlingens nästan alla områden ansågs som praktiskt taget obestridlig.

I Sverige utbröt något som väl närmast kan liknas vid landssorg.

Hans griftefärd blev också en nästan exemplös händelse i huvudstadens historia. En överväldigande del av vad landet då ägde av framstående personligheter inom litteraturens, konstens, vetenskapens, religionens och politikens värld hade mött upp. Konungahuset, med konung Oscar II och prins Eugen i spetsen, liksom medlemmar ur regering och riksdag var talrikt representerade. Från Uppsala hade närmare 700 studenter, försedda med florhöljda nationsfanor och standar, anlänt med extratåg för att deltaga i sorgehögtidigheterna. Överskådliga människomassor kantade gator och torg där liktåget drog fram.

Något liknande skulle Stockholm komma att uppleva först vid Frödings och Strindbergs begravningar, 16 respektive 17 år senare.

Efter jordfästningsakten i Klara kyrka fördes kistan i procession till Norra station, där avskedshyllningarna för den bortgångne skalden och forskaren nådde sin höjdpunkt.

Under studentkårens unisona sång — "Stilla skuggor breda sig i kvällen" och "Vårt land", varunder fanorna sänktes till ett flaggtak över baren — bars den otroligt blomstersmyckade kistan ombord på tåget, som skulle föra Viktor Rydbergs stoft till baka till den stad, där han levat och verkat som tidningsman, författare och omstridd

samhällsreformator under mera än ett kvartssekel av sitt liv.

Många av dem som var med den gången har långt efteråt försäkrat, att detta ögonblick tillhört de oförglömligaste och mest stämningsmättade de varit med om.

Några dagar senare gick sorgetåget genom Göteborg. Uppslutningen kring kistan och hyllningarna från hög och låg var här om möjligt ännu mäktigare och mera omfattande än i Stockholm.

Hela staden var i rörelse, medan tusentals människor följde hans stoft på vägen till dess gravsättning och sista vilorum å Östra begravningsplatsen.

Hur högt Viktor Rydberg var skattad och hur djupt budet om hans bortgång grep omkring sig i det dåtida Sverige, och även i våra nordiska grannländer, torde väl numera vara i det närmaste bortglömt. Det kan därför vara skäl att i detta sammanhang påminna om det.

Bland de nästan otaliga eftermälen som på olika sätt tolkade den sorg och bestörtning som många då utan tvivel kände förtjänar främst Carl Sniolskys att dras fram ur glömskan:

Stumma äro skaldens harpotoner,
borta han, idéers främste tolk!
Sådan sorg uti generationer
drabbar kanske blott en gång ett folk.

Slaget kom så oförmodat — smärtan
är för ny att tåla ordets skrud,
när igenom tusen, tusen hjärtan
ännu darrar detta dödens bud.

— — —
Sekler skola flitigt lägga samman
tankens underbara mosaik,
värmas av den eterklara flamman,
lyss till språkets magiska musik.

— — —
Så han lever, så han tänker, sjunger
för de kommande till fröjd och tröst.
Sekelslutets sorl och njutningshunger
dör engång — dock ej hans djupa röst.

Den rent personliga tonen av smärta och saknad i slutsroferna går knappast att ta miste på:

Men för oss, för oss är harpan brusten!
I vår saknads första ögonblick
ha vi känsla endast för förlusten,
då vår vän, vår stolthet från oss gick.

Det är endast tomheten vi fatta,
ödsligheten på var plats han prytt,
och det är som vi ej vetat skatta
vad vi ägt, förr'n i den stund det flytt:

Aldrig höra mer din röst i tiden —
blott som eko från en annan strand!
Aldrig vandra mer till Ekeliden,
aldrig, aldrig trycka mer din hand!

Föräldarna

Abraham Victor Rydberg föddes den 18 december 1828 i Jönköping såsom femte barnet till slotts- och fångvaktmästaren vid stadens kronohäkte, Johan Rydberg och hans hustru Hedvig Christina, född Duker.

Fadern hade tidigare varit anställd vid krigsmakten, där han tillhört Jönköpings regemente och tagit avsked som underofficer. I sin ungdom hade han som volontär deltagit i det för Sveriges vidkommande så ödesmättade finska kriget 1808—1809, samt som rustmästare i Karl Johans fälttåg mot Napoleon.

Modern — och på den punkten är alla dåtida uppgiftlämnare samstämmiga — var en kvinna av sällsynt andlig resning: rikt begåvad, varmhjärtad och känslodjup, och på samma gång en både gladlynt och praktiskt duglig människa. Hon har beskrivits såsom hemmets goda ande och dess mest betydande personlighet.

I sin grundläggande Viktor Rydberg-biografi skriver Karl Warburg om henne:

För hela sin omgivning stod hon som en ädel försyn; en trosvarm, handlingskraftig och plikttrogen kvinna.

Kolerakatastrofen i Jönköping 1834

Sommaren 1834 härjades Europa av en våldsam koleraepidemi, som hemsökte inte minst Sverige. Hårdare än någon annanstans i riket slog farsoten till i Jönköping. På kortare tid än en månad skördades en sjätte-del av stadens dåvarande befolkning på c:a 4.000 personer.

Bland offren befann sig även Viktor Rydbergs moder och hans endast två år gamla syster Ida.

En äldre broder till Viktor, Carl August Rydberg, har i ett brev nitton år senare berättat därom:

Jag minnes det som igår. Jag tycker mig se de öfverfyllda likvagnarna och höra de jemt ringande döds-klockorna, de döendes och sörjandes jemmer. Jag tycker mig känna den qväfvande hettan och osat af ben, tjära m. m., hvarmed eldades i grytor på stadens gator. Jag tycker mig se min döende mor, se henne död och den till förtviflan gränsande sorg, som bemärktigade sig oss alla.

Fadern greps av måttlös sorg och förtvivlan efter katastrofen. Hans sinne förmörkades, och han tappade mer och mer fotfästet i tillvaron.

Flera Rydberg-biografer uppger, att han den närmaste tiden efter hustruns död ibland brukade ta den då endast drygt fem år gamla sonen Viktor med sig ut till gravplatsen på kolerakyrkogården, där han gråtande kastade sig över gravstenen. Sålunda kunde far och son tillbringa hela nätter klagande och sörjande vid graven.

En månad efter hustruns död måste Johan Rydberg entledigas från sin tjänstebefattning. Därmed splittrades hemmet och barnen placerades genom fattigvårdens försorg ut på olika håll i staden.

Viktor Rydberg och hans mor

Modern — eller kanske i första hand: den idealiserade minnesbilden av henne — kom att spela en central och i vissa fall avgörande roll i Viktor Rydbergs såväl rent personliga liv som i hans diktning.

Nästan alla av de positiva drag, som har betecknats såsom de ursprungligaste och väsentligaste i hans väsen — den metafysiskt sköna och upphöjda idealistiska världsåskådningen, som nog kan sägas utgjorde själva kärnan i hans trosliv, likaväl som grundpelaren i hans tankebyggnad, parad med en humanistisk-liberal samhällssyn; den våldsam och engagerade, ja i ungdomen närmast revolutionärt inriktade samtidskritiken ("i krigarens lovliga avsikt att sära och döda"), frihetsbegäret och rättspatoset, känslan för de små och värnlösa, för de obeaktade och bortglömda, för de ständigt undanskuffade och betryckta på samhällets skuggsidor och bakgårdar; den religiösa sökarens outsläckliga evighetslängtan och behov av odödlighetstro, i förening med den djuplodande forskarandens sanningslidelse och omutliga krav på objektivitet och tankeklarhet; tveklösheten och hängivenheten liksom kampglöden och handlingskraften i hans ställningstaganden; det levande och djupt inträngande intresset för historia och mytologi, särskilt för antikens och de fornnordiska folkens liv och föreställningsvärld, och

det, kanske därmed sammanhängande, starkt framträdande patriotiska sinnelaget, som dock aldrig tilläts överskrida gränserna till chauvinism — praktiskt taget alla dessa utpräglade egenskaper, intressen och böjelser åt de mest skilda och olikartade håll i hans sällsynt rika och mångfasetterade personlighet (som dock inte uteslöt även negativa drag) kan mer eller mindre härledas till den heroiska livsinställning och till de enkla men tidlösa lärdomar som modern under hans allra tidigaste barnår inpräglade i hans sinne.

Denna märkliga bundenhet — för att inte säga aldrig avbrutna andliga kontakt — mellan mor och son, som kom att sträcka sig bortom hennes död och omspanna hela hans mannaålders liv och gärning, har ingen motsvarighet hos någon annan svensk diktare av betydenhet.

Dess märklighet består inte minst däri, att den från sonens sida var så klart medveten.

Det finns åtskilliga bevarade brev, anteckningar och uppsatser, vari Viktor Rydberg själv berättar om eller antyder detta förhållande. Men för den intresserade måste vi tyvärr här av utrymmesskäl hänvisa till den mycket rikhaltiga och utförliga Rydberg-litteratur som ju redan finns.

I det följande skall endast ett par av de mest egenartade och betydelsefullaste episoderna beröras.

En märklig förutsägelse

Viktor Rydberg har själv uppgivit att modern varit "synsk" och att hon bl. a. förut sagt sin egen död — vilket för övrigt bekräftats från flera håll — men också att hon fått en uppenbarelse, att det skulle gå hennes Viktor "mycket väl i världen och att han skulle bli något ovanligt".

Dessa ord upprepade hon även på dödsbädden.

I den lilla självbiografiska skissen *Från barndomen* har Viktor Rydberg målande berättat om dessa "vindlösa, kvafva, brännande augustidagar" i Jönköping, då döds-klockorna ringde och likvagnarna slamrade. Men:

Lugnet öfver moderns anlete hade hållit rädslan fjärran. Hvarje kväll satt hon vid hans bädd, och sedan den öfliga korta aftonbönen var hållen och hon, som vanligt, försäkrat honom om Guds beskydd, somnade han. Det första han såg om morgonen var samma lugna anlete. Slutligen trädde farsoten äfven öfver hennes tröskel, och när hon var död, bars från henne den hälsning, att hon dött nöjd, emedan hon fått veta, att det skulle gå honom väl. Hvad skäl hade hon då att vara rädd?

Denna förutsägelse tycks ha väckt en viss förväntan eller åtminstone ha blivit ett talesätt inom familjen. Sålunda uppges, att fadern — till lilla Viktors stora förlägenhet — alltsomoftast brukade berätta därom.

Dessa uppgifter har för övrigt långt senare fått en bestämd bekräftelse genom Viktors två år äldre syster Hedda, som 1851 emigrerade till Amerika.

30 år därefter, 1881, och nästan ett halvsekel efter kolerakatastrofen i hemstaden — Viktor Rydberg var vid den tiden en av de aderton i Svenska akademien — sedan hon i

Amerika läst skildringar över hans levnad och sett en del av hans böcker översatta till engelska, skriver hon i ett brev till sin bror:

Vår älskade moders profetia, att, om du finge lefva, du skulle blifva något utmärkt, har gått i fullbordan.

Susen Hasselblad

Åtminstone en gång efter sin död tycks Viktor Rydbergs moder direkt ha ingripit i hans liv, med påföljd att hela hans tillvaro förändrades.

Det skedde under en av hans berömda filosofiska föreläsningar i Göteborg under senare hälften av 1870-talet. Mitt under föredraget fick han plötsligt se sin mors andegestalt — osynlig för de övriga — skrida fram längs bänkraderna i föreläsningssalen. Hon pekade därvid på en för honom helt okänd ung dam bland åhörarna och yttrade:

— Ser du, Viktor, där sitter en flicka, som skulle passa till hustru åt dig!

Viktor Rydberg — som ingalunda tycks ha varit främmande för ganska avancerade psykiska upplevelser — har själv för olika sagesmän uppgivit, att han blev så gripen av den säregna och överraskande synen att han kom av sig och först efter en lång paus kunde fortsätta föreläsningen.

Den unga damens namn var Susen Hasselblad. Hon blev också senare hans hustru i ett enligt alla närståendes omdömen sällsynt lyckligt och harmoniskt äktenskap.

Hon har gått till eftervärlden såsom den ömt hängivna och självuppgiffrande hustrun, som praktiskt taget endast levde för honom, och kanske framför allt som den trogna och obevekliga väkterskan av hans arbetsro.

Genom sina omsorger, och inte minst genom att ta hand om och besvara en väsentlig del av hans omfattande och betungande korrespondens, kunde hon avlasta det mesta av den i många stycken ganska oföretagsamma och världsfrånvända skaldens och tänkarens rent timliga bekymmer.

När äktenskapet ingicks 1879 var Viktor Rydberg redan en man på något över de 50, hans hustru drygt 20 år yngre. Äktenskapet blev barnlöst. Hon kom att överleva honom i inte mindre än 37 år — in i det sista troget och pietetsfullt vårdande hans minne och hans personliga och litterära kvarlätenhet — och avled så pass nära vår egen tid som 1932.

Det finns således än i dag en del äldre människor som personligen minns henne.

Träsnittet i psalmboken

Sin mest gripande hyllning — och tillika barnsliga kärleksförklaring — till sin mor har Viktor Rydberg dock givit i lyrikens form.

I dikten *Träsnittet i psalmboken* — som inledningsvis ger en fullkomligt betagande bild av en söndagsförmiddag i Jönköping på 1830-talet, av folklig högtid och uppsträckt inför gudstjänstbesöket i stadskyrkan, av glansen och den förtäta stämningen under de höga valven och i det heliga koret — beskriver han, hur han vid betraktandet av det enkla träsnittet i sin nyligen erhållna första psalmbok, "en prydnad med silverspänne", och under det samtida inflytandet av orgelspelet och psalmsången, plötsligt upplever hur bilderna börjar leva och röra sig, sjunga och spela inför hans "andaktsbävande fantasi" som belagt den "suddiga grunden"

med de skönaste färger; hur den jordiskt kyrkliga interiören alltmör för dunklas och försvinner inför de himmelska syner som nu öppnar sig, hur allt högre och allt mera strålande verkligheter träder honom till mötes — medan han från timlighetens trista värld svävar in i evighetens rike —

Här blommar hans lyrik i sällsynt praktfullhet. Ofattbara skönhetssyner rullar förbi...

Och plötsligt —

Och där, och där!

Jag ser det grant;
där vinkar en kär,
en väl bekant,
en härligt klar
en skär gestalt,
den döda, som var
en gång mitt allt.
Jag flyger att vila i hennes famn,
att sänka varm
till modersbarm
min längtans bävande lärkehamn.

Men psalmen tar slut, orgelspelet upphör, drömsynerna försvinner — och han sitter där åter, ensam och övergiven:

och templet stod där
mörkt och kallt —
jag saknar min moder
över allt,
hon var där väl,
hon var nog när
min barnasjäl,
men sågs ej där,
den älskade uppenbarelse,
och hjärtat frös
i moderlös
och vinglös stackars varelse.

Så småningom återvänder dock ljuset — både i "korets rund" och "i lynnet på nytt" — och därmed också en viss glad förtröstan:

Jag tänkte på henne,
som nyss jag sett
och kände, vi tvenne
voro ett.
Det var en hälsning från Salems stad,
var solglimt, som
i kyrkan kom
mellan fönsterskuggande almars blad.

Vadan och varthän?

I dikten *Vadan och varthän?* — med sitt hopplösa, evighetsdjupa sökande och frågande och sin närmast hypokondriska svart-syn — finner han ändå till slut ett svar:

Jag drömde mig sen i den bästa hamn:
jag var ett barn i min moders famn.
På frågan, jag hört från stjärnorna nyss,
gav hon mig svar med en ljuvlig kyss.
Vi sågo och sågo på varann,
allt annat i världen än hon försvann,
och rummet oändlighet slöt sig då
tillsammans i hennes öga blå,
och tiden stod: i min moders blick
jag in i det eviga skåda fick.

Ur de verkligt starka och livsavgörande känsloupplevelserna — ur kärleken, umbärandet, lidandet och döden — spirar oftast

Sett, hört och tänkt från Utsiktstornet

Mer om döden

I radion förekom den 21 nov. en frågekväll om *dödens* gåta. Det fanns några personer i studion som besvarade frågor framställda från allmänheten. Tyvärr var jag själv förhindrad att lyssna på programmet. Men jag har fått det refererat av några personer. Man lär inte ha kommit längre än till *dödens* port. Inte ens kyrkans representant, som ändå borde ha den största kunskapen på området kunde ge klart besked på alla frågor. Nu är det väl så, att en hel del människor inte är så intresserade av själva utslocknandets förlopp, utan fast mer: Vad kommer väl sedan? Sådana frågor lär ha framställts, men icke blivit besvarade.

Då jag sitter och funderar över detta uppstår en annan fråga: Varför sysslar man inte lika mycket med födelsens problem som med *dödens*? Båda två är ju lika gåtfulla och vill ha sitt svar. Varifrån kommer den lilla gap-halsen, den lilla solstrålen, gullet, och allt vad man skall kalla den nya medborgaren? Viktor Rydbergs tomté får inget svar. Den gåtan mäktar han inte lösa. Men kunde ju svara: Ett ljus tänds, men fråga mig icke vem som tänt det. Då kommer man lindrigast undan. Likaväl kan man svara: Ett ljus har slocknat. Här har man ju svar: Oljan tog slut. Men, vart tog lågan vägen? Ingenstans!

Det finns många människor som inte kan nöja sig med det svaret. Man vill inte tro på meningslöshet i tillvaron. Men var skall man få svar? Nämda radiopanel gav inte något tillfredsställande svar. Inte heller jag kan ge det — och ändå vill jag försöka:

Här uppe i tornet hamnar ju en hel del läsning. Just nyss fiskade jag upp en tidsskrift, som bär titeln *Antropos*. Redan genast jag slagit upp den fann jag en fortsättning (kan man kanske kalla det) på radions frågekväll. Det är uttalanden av grundaren av *Antroposofiska Sällskapet*, *Rudolf Steiner*, som här återgivits. Jag blev intresserad. Kanske andra av läsekretsen vill ta del av hans uttalanden. Om någon vill veta mer om saken kan tidningen rekvideras från *Antroposofiska Sällskapet*, Rådmanngatan 14, 114 25 Stockholm. Det är nr 3.

Nu skall vi se vad Steiner sade 17.6 1913:

diktens skönaste och mest fullödiga blomster.

Viktor Rydberg förlorade sin mor under ytterligt tragiska omständigheter i alltför unga år. Det var en förlust, som han aldrig kom över.

Svensk kultur har i gengäld berikats med ett livsverk av sällsynt storhet och resning — och den svenska litteraturen med en handfull dikter, som i kraft och innerlighet söker sin like.

Och som — åtminstone så länge detta folk får fortleva som ett fritt och något så när självständigt tänkande och kännande folk; och inte fullständigt förgiftats eller våldtagits till döds av en "modern" tidsålders ohöjda råhet, beskäftighet och materialism — aldrig kommer att kunna förgätas!

Fortsättning i kommande nummer

— Vi måste inte blott lära oss att tänka annorlunda på döden, utan vi måste känna annorlunda inför döden. Ty *dödens* gåta hänger samman med de djupaste livsgåtorna.

Den 31 mars 1934 säger han:

— När människan går genom *dödens* port, kommer hon in i en andlig värld som inte är fattigare på upplevelser och väsen än vår fysiska, utan tvärtom är mycket rikare.

Vid ett annat tillfälle, den 9.12 1922 talar han om hur nödvändigt det är för oss att skaffa oss kunskap om det efter döden fortsatta livet. Detta stämmer ju väl överens med flera uttalanden i N. T. och är mer än väl värt att begrundas av oss alla, innan vi är färdiga för uppbrott från den här världen. Nu Steiners uttalande, återgivet korrekt efter texten i tidn.:

— Här på jorden kan människan lära sig mer och mer om hur hennes liv blir sedan hon gått genom *dödens* port. Att här på jorden inte skaffa sig kunskap om de andliga världarna betyder att andligt-själsligt blanda sig för livet efter döden. Och man kommer som krympling in i den andliga världen efter döden om man här på jorden inte vill veta något om denna värld, ty mänskligheten utvecklas till frihet. Man går genom döden också om man här på jorden inte skaffar sig kunskap om den översinnliga världen, men man träder in i en värld där man ingenting ser, där man endast kan känna sig fram. Om en människa här på jorden vore aldrig så klarseende, om hon aldrig så klart skådade in i den andliga världen — men vore alltför bekväm för att till ordentliga, logiska, begripliga föreställningar förvandla det som hon skådar i den andliga världen, då skulle hon ändå vara bländad i den andliga världen efter döden.

Materialismen gör människor blinda när de går genom *dödens* port. Det har betydelse för hela världstillvaron om människan i våra dagar känner böjelse för en översinnlig värld eller ej.

Den tid, då hon skall göra det, har just börjat. Det ligger i linje med mänsklighetens utveckling att i våra dagar höja sig till över-sinnlig kunskap.

Det är frestande att återge allt som finns i nämnda tidning om döden. Men det vore inte kollegialt mot tidskriften att göra så. De som är intresserade bör själva skaffa sig den och läsa allt vad som där står. Men något mer skall jag dock återge, för att det är så värdefullt att det blir bekantgjort:

— *Döden* är hemsk eller kan åtminstone vara hemsk för en människa så länge hon är i sin kropp. Men när hon har gått genom *dödens* port och ser tillbaka på döden, är döden den skönaste upplevelse som överhuvud är möjligt i den mänskliga kosmos. Det är den allra underbaraste, mest storartade och härliga tilldragelse som den döde kan se tillbaka på. (3 mars 1914).

— Det bästa, det mest betydelsefulla som vi kan skänka de döda är att vi läser för dem något med andligt innehåll. Liksom det välsignade regnet strömmar från molnen, så

Viktor Vallberg och materialismen

I Människokunskap, andra delen, skriver Viktor Vallberg:

"Liksom människans natur är trefaldig, så röra sig de mänskliga världs- och livsåskådningarna på tre olika plan: Det materialistiska, det panteistiska och det spiritualistiska (i betydelsen andlig). Alla tre ha sina områden, sin begränsning och sina uppgifter. Även materialismen har en positiv sida, nämligen att forska i de fysiska fenomenens detaljer, den materiella och den kroppsliga strukturen. Men då materialismen *stannar* inom detta område med uteslutande, ja förnekande av det utommateriella, så ha dess resultat jämte dess verkningar blivit nedrivande och förstörande".¹⁾

Viktor Vallberg, denne ovanlige forskare och förkunnare, har i detta citat dels angivit alla de plan som hans egen livslånga forskning rörde sig inom, dels har han också angivit den tendens hos materialismen, som skulle göra honom till denna materialisms svurne, oblidlige fiende. Ty genom hela Vallbergs livslånga kamp för en sannare människokunskap går som en röd tråd hans kamp mot materialismen. I en serie artiklar skall vi följa honom i denna hans kamp, visa vad materialismen är och icke är, dess ödesdigra roll i de senaste tvåhundra årens kulturella, religiösa, sociala och politiska utveckling, och studera hur Vallberg, ständigt klarsynt, ständigt oförvillad, avslöjar materialismen överallt, på alla områden där den trängt in. Vi skall finna att Vallberg också ger klara riktlinjer för hur den skall bekämpas, hur den skall ersättas av en sund och befruktande syn på människan och hennes tillvaro, hennes öde och hennes evighetsperspektiv.

I. Vad är materialismen?

Det råder oftast en begreppsförvirring i denna fråga. Många människor tror att materialism är att vara girig, endast vara intresserad för pengar och egendom o s v. "Den eller den är så materialistisk", säger man och menar då att den människan har bara blick för allt som går att tjäna pengar på. Hon bryr sig inte om att hjälpa andra, bryr sig inte om

söker sig den lysande tanken upp till de döda i andens regioner.

De döda strålar ner sina krafter till de levande. Vi borde tänka, tala och handla så, att vi kan uthärda de dödas blick. Det blir ofta en real hjälp för mig när jag tänker på att de döda betraktar mig. Ända ut i fingerspetsarna kan man ha en sådan ljuskänsla av de dödas inverkan från den andliga världen. (maj 1914).

— En äkta, på andlig gemenskap grundad vänskap fortsätter med största intensitet och berikar den andliga världen med nya former (aug. 1906).

Som synes en annan aspekt på problemet, än den som gavs genom etern den 21 nov.

Red.

kulturella intressen etc. Men så enkelt kan inte materialismen definieras. Det är inte alls givet att en verklig materialist behöver vara varken girig, obarmhärtig eller ointresserad av kultur, skönhet och mänsklighet. Det är tvärtom så, att en dominerande riktning inom materialismen sätter människan främst, inriktar sig på att skapa ett rikare rike på jorden åt människan, vill främja en ny rikare kultur m m.

Nej, vad Vallberg avser då han talar om materialismen, är den *världsåskådning* som bröt fram på 1700-talet, redan före franska revolutionen, och som hade ännu tidigare föregångare i vissa grekiska filosofer under antiken och senare under renässansen och 1400-talets England. Dr Tage Lindbom har i sitt utomordentliga arbete "Mellan himmel och jord" behandlat den "andliga katastrof" som William av Ockham, (död 1349), gav upphov till genom sin lära, occanismen, som hävdade att världen består av isolerade individer eller ting, skilda från varandra. Occam introducerar, som den förste, en tankemetod i vilken tillvarons transcendent enhet förnekas. Förut hade tillvaron uppfattats som en enhet, vars på en gång transcendent, allt omfattande och immanent källa är Gud²⁾. Ockham skiljer människan helt från det gudomliga, från hennes enhet med hela tillvaron, med kosmos. Allt det består av engångsföreteelser, som står bredvid varandra, utan inre sammanhang. Moraliskt är det som är förnuftigt. Nästan alla politiska, rättsliga och religiösa institutioner, har inget med Gud att göra, de är bara av människorna själva hopkokade fenomen som kan ändras när människan så finner förnuftigt.³⁾ Lindbom fortsätter: "Occam krossar den kosmiska helhetsbilden, hans tänkande erbjuder en atomiserad värld, helt utlämnad åt den rationella analysen. Tillvaron blir ett sekulärt förhållande mellan ett tänkande subjekt och ett tänkt objekt. Innebörden i det som vi kallar en katastrof i dubbel mening är, att människan blir hänvisad till sina rationella förmågheter, och att människan därmed endast kan känna världen, men aldrig känna Gud... Den stympning av det andliga livet, som inleds med occanismen, och som genom århundradena i den västliga världen steg för steg banat vägen för en sekularisering och ett försvagande av medvetenheten om den gudomliga verkligheten, innebär också en attack mot den religiösa traditionen.⁴⁾

Med de sk upplysningsfilosoferna på 1700-talet sätts tendenserna under medeltiden i system. Descartes hade på 1600-talet förkunnat att tänkandet var något självständigt, och genom systematisk deduktion (härledning), kunde människan själv få klarhet om allt. Upplysningsfilosoferna var mycket imponerade av den frambrytande naturvetenskapen och ville förvandla också filosofin till naturvetenskap. Bara det som kunde vägas, mätas och beräknas ansågs som verkligt. Hur människor lever, handlar, blir lyckliga, tillfredsställda eller tvärtom, skulle kunna tolkas som vanliga naturvetenskapliga lagar och nu skulle man skapa en samhällsvetenskap, som skulle kunna konstruera det

verkligt fulländade samhället där alla skulle bli lyckliga — ty människorna var, liksom atomerna, endast naturobjekt och lydde under liknande naturlagar. Till dessa filosofer räknas Diderot, Voltaire, Holbach m fl, och de predikade tvärsäkert att allteftersom kunskapen ökar och människan upptäcker mer och mer av naturens lagar, skall hon också lära sig att alltmer kontrollera verkligheten, så att hon åtminstone skall kunna leda utvecklingen mot mänsklig lycka och välfärd.⁵⁾ Vi skall senare se hur litet som egentligen har ändrats i de politiska lyckolärorna — tex marxismen, från denna tid. Tänkaren och matematikern Condorcet (1743—1794), hade en verkligt utvecklad kolarthro på att utvecklingen skulle gå mot allt högre nivå, eftersom varje generation vet mer än den föregående. Samhället kommer att bli allt mer förnuftsensligt och vetenskapligt, de stora olikheterna i utbildning, förmågenhet etc kommer att utjämnas och krigen kommer att förbjudas och upphöra. Till och med döden skulle besegras genom vetenskapen. Historien är något som vi själva gör och snart skall vi kunna skapa riket på jorden. Genom observation, erfarenhet och analys och allt mer exakta mätmetoder, skulle allt kunna utforskas och förklaras.⁶⁾ Den franska revolutionen, då man skövade kyrkorna och dyrkade "förnuftets gudinna" var en logisk följd av dessa läror.

Men om vi ett ögonblick återgår till England så finner vi i den frambrytande liberalismen samma materialistiska tendens. Den klassiska liberalismens viktigaste innehåll kan sammanfattas så: Förnuftet, och inte tro eller känsla, är den enda riktiga vägledningen för människors handlingar. Människan är till sitt väsen god och kan själv fullkomna sig. Genom vetenskaplig forskning kan man upptäcka naturliga lagar för också sådana mänskliga förhållanden som rör ekonomi, politik och den sociala ordningen. Människan har vissa oförötytliga rättigheter som staten har till uppgift att bevara och skydda. Mänskligheten förbättras oavslutligt genom egna ansträngningar, det är ett ständigt framåtskridande, vilket historien visar. Man behöver inte vare sig uppenbarad eller organiserad religion (kyrka) för att människan skall utvecklas till ständigt högre moralisk nivå. (Som syntes av första punkten ovan är det *förnuftet* som är, också för liberalismen, den enda vägledningen.) Herbert Spencer (1820—1903) var en av de främsta förkämparna för denna klassiska liberalism i dess mest extrema form. Hans syn på samhället är den, att människan bara är ett djur av naturen, som helst vill leva för sig själv i absolut frihet och han ser staten som ett tvång som f n behövs därför att människan ännu ej har blivit helt fri från sina rovdjursinstinkter, men det är bara ett övergångstillstånd som snart skall vara passerat och sedan kan staten avskaffas och ett slags anarki, där alla är välvilliga mot alla, kommer att avlösa det nuvarande samhället.⁷⁾ (Vi skall senare finna att något liknande finns i Marx och Lenins läror).

Under slutet av 1700-talet hade naturvetenskapen hunnit utvecklas i en klart mate-

realistisk riktning och på 1800-talet är den helt mekanistisk i sin uppfattning om tillvaron. Världen var en maskin. Man såg universum som ett absolut rum, likformigt och utsträckt i alla riktningar och i detta rum rörde sig ett obegränsat antal atomer som sedan sammanslöt sig till molekyler av vilka sedan bildades kroppar och andra fysikaliska massor. Ett sådant system var i jämvikt, men om denna jämvikt rubbades föll kroppen åter sönder och smådelarna fortsatte var sin väg tills de vid ett annat tillfälle bildade nya sammanslutningar etc. Ljud, ljus, färger, liv, tankemedvetande var ingenting annat än en kombination av atomer på ett visst sätt. Allt skeende i naturen var egentligen bara en verksamhet av sådana elementära partiklar. Detta är vad som kallas den mekaniska materialismen. Fortfarande behåller den många människors uppfattning om tillvaron, men det var i en annan form som materialismen skulle komma att få en så dominerande ställning att den idag kan nämnas vid sidan av de andra stora världsreligionerna. Ty den är ett slags "religion" i denna form, och endast om vi har förstått detta kan vi förstå dess yttringar och dess verkan på människor. Vad jag här menar är marxismen, den vetenskapliga materialismen.

Men innan vi studerar denna, måste vi dröja vid en annan lära som skulle få stor betydelse för marxismens utformning, nämligen hegelianismen.

Före 1700-talets slut hade David Hume (1711—1776) i England hävdade att filosofi var en empirisk "vetenskap om människan" och en vetenskap som skall utövas med naturvetenskapliga metoder. Enligt västerländsk uppfattning fanns en naturlig moral-lag som lärde oss vad som var fel och vad som var rätt. Denna grundval för handlandet ville Hume i grund förstöra genom att visa att en sådan lag kan inte existera. Han sade också, att den enda kunskap människan kan ha, är den hon får genom att skada tingen omkring sig. Han förnekade att det fanns någon sann kunskap om verkligheten. Enda skälet varför en människa borde vara dygdig, var att det var lämpligt och lönande. Ren nyttomoral, med andra ord. Hume har ingen hög tanke om förnuftet utan menar att det är, och bör vara, lidelsernas slav. Men senare tycks han själv ha blivit skräm-d inför konsekvenserna av sin lära, ty då talar han om att det finns två moraliska plikter helt plötsligt, den ena är att känna medlidande med olyckliga och kärlek till barn och den andra att visa hänsyn för andras egen-dom och hålla löften. Sitt största inflytande fick dock Hume genom sin "nya empiri": att man inte kan ha säker kunskap om någonting annat än det man kan observera. Han förnekade också orsak-verkan-sammanhanget, och genomgående är han skeptisk mot allting.⁸⁾

Det blev en stark reaktion mot denna skepticism, som förnekade både naturvetenskap och moralvetenskap, och i täten för denna reaktion gick de s k tyska idealisterna, dit den store filosofen Immanuel Kant bl a hör. Han försökte överbrygga klyftan mellan ande och verklighet och försökte också på nytt att göra etiken till en praktisk vetenskap. Han skapade en rad allmänfilosofiska sats-er som kom att starkt påverka det intellek-tuella livet i 1800-talets Tyskland och grund-lade en ny kunskapsteori. Han menar att om världen överhuvudtaget skall ha någon me-

ning för människan måste hon tvingas god-taga sådana postulater, som att människan är en moralisk varelse med fri vilja och en odödlig själ och att hon lever i en ordnad värld som styrs av en ordnande intelligens. Han formulerade i detta sammanhang det s k kategoriska imperativet: var och en skall handla så, som han skulle göra, om just det handlings sättet skulle, genom hans vilja, bli en allmän lag.

Kant finner, då han studerar människans intellekt, att detta aldrig kan komma utan-för sinnet erfarenhet. Anden strävar efter att vinna kunskap om "tinget i sig" men stö-ter då på motsägelser, antinomier, påståen-den som motsäger varandra, och som sken-bart förefaller vara lika sanna. En av de vik-tigaste av dessa motsägelser är den mellan vetenskapen och de transcendentala idéerna, och likaså den mellan den fria viljan och den kausala determinationen (det av or-sakssammanhanget givna skeendet). Det måste ju, säger Kant, från begynnelsen fin-nas en orsak som går före varje verkan. Den första händelse som inträffar i tillvaron, måste ju före sig ha en orsak. Vårt förnuft leder oss att antaga att det finns en sådan första orsak. Men vi finner att vi snart är på jakt efter något som måste ligga utanför gränserna för vår kunskaps möjligheter och då måste vi hålla oss till tron, snarare än kunskapen. Kant konstaterar också att män-niskan som fysisk varelse hör till fenomen-världen (den materiella världen) och som så-dan är underkastad dess empiriska lagar, men som rationell, förnuftig varelse, är hon upphöjd över denna värld. Det är som den senare, som hon är fri. Då hör hon till en annan värld än den materiella och det är till denna värld som också moralen hör. Men hos människan finns också en viss ondska och egoism som gör att hon handlar tvärt- emot vad hon vet är rätt. Hans mening var därför att så länge inte mänskligheten har godtagit principen om oegennyttig lydnad av morallagen som grund för sitt handlande så kan det aldrig bli någon tillfredsställande na-tionell eller internationell politisk ordning i världen. Människan måste inse att frihet inte är detsamma som att göra vad man vill, utan det är att handla i överensstämmelse med den universella lagens källa.⁹⁾

En av de filosofer som efter Kant kom att få en oerhörd betydelse var Hegel (1770—1831). Han var teologie doktor och blev om-sider professor och rektor vid Berlins uni-versitet. Han har beskyllts för att ha skapat en filosofi som passade den prussiska stats-teorin och skulle göra medborgarna villiga att helt underordna sig denna stat.

Hegels lära är speciellt viktig därför att den i så stor utsträckning kom att leverera grundmaterialet till marxismen. Å andra si-dan har han också beskyllts för att ha lagt grunden för de totalitära ideernas statsteo-rier. Han har kallats en charlatan och med-veten bedragare som bara var ute efter att stå väl hos Preussens konung Fredrik Wil-helm, och Schopenhauer, pessimismens spe-cielle filosof, riktade en fruktansvärd kritik mot honom.¹⁰⁾ Av andra har han höjts till skyarna.

Hegel ville ge ett svar på de frågor som Hume hade ställt i sin empirism. Denne för-nekade ju att det skulle vara möjligt att ge en rationell grundval för moralen. Visserli-gen hade Kant försökt, menar Hegel, men hade misslyckats. Kant hade ju sett ett svalg

mellan tanke och existens, mellan själ och objekt. Själens försöker att få kunskap om tinget i sin omvärld, men kan egentligen aldrig få detta, menar Kant.

Hegel löser detta problem, enligt egen mening, genom att hävda att hela naturen, hela tillvaron är ett sammanhängande helt och dessutom det synliga uttrycket för ett absolut, gudomligt förnuft som ständigt up-penbaras på detta sätt i tid och rum. Det är den absoluta anden, Gud, som dock ej kan existera skild från världen. Skulle världen upphöra att existera så fanns heller inte Gud. Han börjar sin tillvaro i det absoluta icke-varat och utvecklas sedan mot allt högre fulländning allt eftersom världen utvecklas — eller riktigare: världens utveckling är det synliga tecknet på Guds utveckling. Världen är ett uttryck för hans tanke, och alla andra själar är delar av denna gudomliga ande. De är steg i Andens utveckling mot fulländ-ning. På detta sätt lyckas Hegel att upphäva alla svårigheter som Kant o a kämpat med. Tanke och vara, subjekt och objekt, mate-ria och form — *allt* är bara olika uttryck för den *ende* andens absoluta enhet.

När Hegel skall förklara hur anden ut-vecklas mot allt högre fulländning, så upp-finner han den s k dialektiken. Ordet kom-mer från ett grekiskt ord som betyder disku-tera. Platon och de andra klassiska filoso-ferna använde dialektiken för att kritiskt un-dersöka sanningen i en åsikt. Hegel använ-der begreppet i en helt annan mening. Det blir för honom den faktiska utvecklingspro-cessen. Han säger att varje begrepp har sin egen motsats dold inom sig. Han är här inne på Kants antinomier, men medan Kant såg dessa som något negativt, anser Hegel att det är just på detta sätt som sanningen uppen-baras.

Visserligen fanns ju den beprövade mot-sägelselagen i filosofin, som sade att ett på-stående kan inte vara både sant och falskt, men detta sätter Hegel sig över genom att förklara att motsägelserna är endast sken-bara. De finns bara så länge den mänskliga anden ej har trängt in i varats sanning. När det skett finner man att ingenting är absolut sant, och ingenting är heller absolut falskt. Sanningen utvecklar sig tvärtom just genom ett växelspel och strid mellan motsatser. Var-je händelse eller idé har en tendens att fram-kalla sin motsats som den råkar i strid med. Ur striden mellan denna tes och antites framgår något nytt, syntesen, som inte är något slags kompromiss mellan båda, utan istället är en ny utvecklingsfas. Den har bli-vit till genom att det bästa och utvecklings-dugligaste i båda riktningarna förenats till en enhet av *högre* ordning än ursprungen. Denna nyskapelse frambringar i sin tur sin motsats och hela proceduren upprepas på nytt, oupphörligt.

Hegel såg framförallt historien som en dia-lektisk process. Alla revolutionära rörelser är "antitesen" som kommer i strid med det bestående, "tesen". Rådande seder, lagar och rättigheter bryts ner av sådana motström-ningar och något helt nytt uppstår. Men ba-kom allt detta är det Anden som strävar att förverkliga sig själv. "Historien är det abso-lutas marsch genom tiden på dess väg till fullt medvetande", säger Hegel. Genom att vi på rätt sätt studerar historien kan vi där-för upptäcka det gudomliga förnuftets ut-vecklingsplan och -mönster och så komma fram till en fullt objektiv värde-lära.

Skorpionen

Skorpionens zodiaktecken täcker tiden från den 23 oktober till den 21 november. Vi har kommit fram till hösten med sitt mörker, sitt regn och sin begynnande kyla. Det är faktiskt som om en skorpion skulle ha givit naturen ett dödssting. Blommorna och grönskan försvinner och allting multnar, väntande på en ny födelse med solens uppkomst och naturens nya blomstring i Vädurens tecken fr. o. m. den 21 mars.

Skorpionen i den nordiska mytologin

Det är faktiskt som om Fenris-vargen i den nordiska mytologin skulle kasta sig över sitt offer, jorden, och sluka den med hull och hår, varvid höststormarna då skulle motsvara vargens ilska tjut. Odin har, ridande på hingsten Sleipnir, under denna åttonde zodiakperiod kommit fram till sitt åttonde härad på sin stora kosmiska Eriksgata. Fursen som han här möter, Loki, har hår som är rött som eldens lågor och landet han bor i är mörkt och fientligt. Att Lokis hår här skall symbolisera naturens färgskiftning från grönt till rött kan vi förstå, likväl att landet som Odin nu på sin stora resa kommit fram till är fientligt och ogästvänligt. Och det är Loki som låter guden Hödr (Hödin) skjuta på Odin med ett vapen som är tillverkat av mistelträd, alltså den enda växten hos oss i norden som icke gror i jorden utan växer högt uppe i träden och detta t. o. m. på vintern, varför engelsmännen ännu denna dag som är brukar helga misteln vid jultiden. Och Hödr skjuter sitt dödbärande skott med Ger, som faller guden bakifrån så att Odin, träffad, sjunker ur Sleipnirs sadel och störtar mot den mörka marken där Hel, Lokis underjordiska dotter, tar emot solguden.

Vilken säregen bildvärld i vår fornnordiska mytologi, för att symbolisera naturens död och solens trötthet efter sin stora kosmiska färd...

Skorpionen i den orientalsk-grekiska mytologin

I den babyloniska mytologin (Gilgamesch-eposet) säger man att helvetet öppnar sin port vid tiden för höstdagsjämningen — en parallell till Eddas Hel (helvete), som öppnar sitt gap. Och redan de gamla sumererna och babylonerna brukade avbilda skorpionen i sin mytologi, när man ville symbolisera döden. Solen dör nu under Skorpionens dödssting och försvinner i underjordens (det osynliga) mörker.

1. Ormen

I Gilgamesch-eposet är det en man och en kvinna som bevakar helvetets ingång, såsom Bibeln å sin sida talar om mannen och kvinnan som, efter att ha ätit av kunskapens träd, lämnar paradiset. Gudinnan Ishtar dödade Enkidu, Gilgameschs tvillingbroder, som symboliserade naturen, i Vågens tecken. Enkidu (naturen) bryter samman trots alla Gilgameschs ansträngningar att väcka honom till liv igen. I eposets nionde avsnitt, dvs. under Skyttens tecken, anträder Gilgamesch själv sin färd mot mörkret, för att försöka rädda Enkidu. Där stöter G. på en orm, dvs. könets symbol, som bevakar det underjordiska riket, alltså naturens rike där anden tiger. Och denna orm stöter vi inte bara på i den sumerisk-babyloniska mytologin och i Bibeln utan i sagorna, sägner och i mytologierna jorden över. Ormen är här å ena sidan paradiset vakt såväl som under-

jordens härskare. Hos oss i Europa stöter vi i konsten på denna orm i cyklopborgen Tiryns i gamla Grekland, och Tiryns är, som vi vet, å sin sida präglad av den minoisk-kretensiska kulturen, en parallell till Knossos där ormen tillbads som könets härskare. (På den romerska skulpturen i British Museum i London, där Mithras dödar den heliga tjuren, ser vi även hur samtidigt en skorpion biter djuret i könsdelen, således symboliserande dödsstinget mot naturens kraft). Och ormen och skorpionen har i den forntida konsten ofta identifierats med varandra som dödsymboler. I Bibeln jämförs ormen, som bekant, med Lucifer, satan, underjordens, mörkrets, behärskare och herre. Lucifer närmade sig i paradismyten kvinnan Eva, i skepnaden av en orm, och övertalade henne att äta från kunskapens träd. Och både Eva och Adam åt av detta träd, varefter de märkte att de var nakna och nu försökte skylla sin nakenhet med hjälp av fiklonlöv. Den köttliga, fysiska, lusten, könsdriften hade segrat över det andliga och människan stöttes ut ur paradiset, förlorade sin oskuld genom detta "syndafall." Och nu anträdde människan sin färd genom mörkret, en färd som var farofull och dyster, en färd genom lidande, krig och tårar. Människan hade förfallit åt det djuriska — åt ormen, skorpionen, dödsymbolerna i sin lusta och hade förvandlats till en naturkraft, utan andlighet, utan renhet, utan Gud. Det var mörkret, Lucifer, som hade segrat över ljuset, såsom Odin hade fällts av Loki och Enkidu av Ishtar eller, i den egyptiska mytologin, Osiris, solgudomen, av Seth, mörkrets konung, han som sedan kom att kallas för Satan. Och det var Horus, Osiris och Isis son, som kom att taga upp kampen med Seth, ondskan, mörkret, helvetets makter, och som slutligen segrade och befriade sin fader, som alltså åter kom att uppenbara sig efter vinterns och mörkrets dödssting. Och Horus blev sedan herre över kosmos' båda makter — mörkret och ljuset, det onda och det goda.

2. Dubbelormen

Dubbelormen i den egyptiska konsten symboliserade inte bara ondskan och mörkret utan även ljuset, paradiset, livet, såsom vi ser den avbildad på porten av templet i Dendur. (En bronsskulptur visar denna dubbelorm, symboliserande Isis och Serapis, där kropparnas nedre delar består av ormsvansar medan de övre delarna visar dessa gudomar i mänsklig skepnad. Serapis var, medan Osiris vistades i mörkret, hans ställförfärdare på jorden, medan Isis å sin sida symboliserade jordkraften, naturen.)

Och på porten i Dendur slingrar sig två ormar omkring ett träd... livets träd, såsom vi känner till det från Bibelns berättelser, Bibeln som uppstod så mycket senare i tiden. Samma dubbelorm möter vi på en vas från Gudea, den sumeriska staden, från tiden 2000 år f.Kr., i den kinesiska mytologins berömda gravskulptur från Kiahsiang (Shangtung), i den gammalmexikanska bildhandskriften från Huamantla, i Grotta Campana, vid Veji, det gamla Etrurien och i de kända indiska dubbelormsstelarna, såväl som i den grekiska Heraklessagan, enligt vilken hjälten omedelbart efter sin födelse blev biten av två ormar, medan hans halvbroder, Iphikles, lyckades fly. Och samma dubbelorm anträffar vi, slutligen, även på Hermesstaven och

Staten blir för Hegel en manifestation av anden. I staten gömmer sig ju Idén, historiens kärna. Staten är inte någon konstgjord mekanisk organisation som människan godtyckligt har skapat, utan den är en organisk enhet av individer grupperade i samhällsklasser etc. De har ingen mening i och för sig, utan endast som delar av den stora helheten, Staten. Därför är inte statens ändamål att vara till nytta för medborgarna, den är ett ändamål i sig själv, och medborgarna skall, om så är nödvändigt, offras för dess intressen. Den enskildes frihet består inte i att göra vad han har lust till, utan i att tjäna staten. Fri är den människa som förmår att totalt identifiera sig med de plikter och skyldigheter som det politiska samfundet ålägger henne.

Eftersom Hegel på detta sätt gör staten till ett metafysiskt begrepp förkastar han alla de mänskliga rättigheter som tidigare filosofiska system, mer eller mindre, har tillerkänt människan. Suveräniteten ligger inte hos folket, utan hos staten som ju är ett uttryck för den absoluta andens utveckling. Han förnekar att folket kan styra sig själv — styrelsen kan endast utövas av en byråkratisk elitkår. Varje stat måste därför bygga upp ett institutionellt maskineri, så att den

politiska majoriteten utövas av en klass, som har förmåga, karaktär och förtjänster nog att veta vad det universella förnuftet vill.¹¹⁾

Allt detta är ytterst viktigt att känna till då vi senare skall studera den vetenskapliga materialismen, ty vi kommer i denna att återfinna det mesta av Hegels idéer, vilket bl.a. betyder att många sk radikala i vår tid endast bygger på 1700- och 1800-talets filosofier, fastän de kallar sig moderna.

Fortsättning i nästa nummer
O. A.

- 1) Vallberg, V.: Människokunskap, Bd 2, Stockholm 1945.
- 2) Lindbom, T.: Mellan himmel och jord, Stockholm 1970, sid. 31.
- 3) Heer, F.: Medeltiden 1100—1350, Stockholm 1966, sid. 183.
- 4) Lindbom, a.a. sid. 32—33.
- 5) Schmandt, H. J.: De politiska ideernas historia, Stockholm 1968, sid. 259 ff.
- 6) ibid. sid. 266.
- 7) ibid. sid. 342.
- 8) ibid. sid. 275.
- 9) ibid. sid. 348.
- 10) Popper, K.: The open society and its enemies, vol. 2. 5. uppl. London 1969, sid. 27 ff.
- 11) Schmandt, a.a. sid. 356 ff.

hos Asklepios, läkekonstens gudom, såsom vi, å andra sidan, anträffar skorpionen i Faeton-myten, där Faeton vid anblicken av det fruktansvärda odjuret tappar fattningen och släpper tyglarna av solvagnen, varigenom denna bränns sönder på sin himmelska färd genom kosmos. Även här segrade således mörkret över ljuset, döden över livet, hösten över sommaren, helvetet över paradiset.

3. Kentauren

Då emellertid det grekiska ordet kentauros härleds från kentrön, dvs. gadd, alltså en parallell till skorpionens gadd. Och kentauren var, som vi vet, en varelse som till ena hälften bestod av en människa och till den andra av en häst. De första kända avbildningarna av kentaureer härstammar från babylonerna, där de var uppställda i Bel-templet, för att sedan överföras till Grekland där de uppträder i den geometriska epoken av landets konsthistoria, och dit de kommit genom hettiternas förmedling, vilka redan omkring 2000 år f.Kr. kände till denna symbolbild. Sofokles talade om "odjurets dödbbringande gadd", vilket visar att han känt till odjurets härkomst från skorpiongadden, kentrön.

På en gränsten från Meli-Schipak i Sumer finner vi en kentaure avbildad med hästens underkropp, människans överkropp, i form av en bågskytt, medan en skorpion är i farten med att bita odjuret i könsdelen, m. a. o. hela symbolismen vi här ovan talat om, varvid skytten redan pekar till nästa zodiakbild och hästens vingar till Pegasos eller till kombinationen mellan skorpionen och vingarna, det som i astrologin hand i hand med skorpionens tecken kom att beteckna örnen. Virgil tyckte dock i sin Enid att det var säkrast att låta kentauren stanna i underjordens värld medan Dante sammanställde odjuret med Pluton, helvetets mörka gudom.

Kombinationen av människan och den bevingade hästen finner vi faktiskt på många håll i konsthistorien, från Sumer till Grekland, medan man i gamla Mexiko t. o. m. brukade avbilda själva ormen med vingar, alltså en kombination av skorpionen (ormen) och örnens vingar. (Vingarna förblev sedan hos de amerikanska indianerna kvar som örnens symbol). Ormen (skorpionen) var alltså här överallt jordkraften, det mörka, onda, helvetets representant, medan vingarna, örnen, skulle symbolisera den ljusa, högre, gudomliga makten, solens valde i kamp med mörkret.

Men även i den nordiska mytologin förvandlades ju himlaguden Odin till två ormar — Ofnir och Wafnis, som sedan kom att bilda Odins två binamn. Och t. o. m. det nordiska hjältesvärdet kom att avbildas med ormornament. Här, som i den här ovan nämnda babyloniska mytologin, m. a. o. vart vi än må skåda i myternas och sagornas värld, finner vi ormen och solen, mörkret och ljuset förenade med varandra. Och även Moses skapade på sin guds anmodan, av den eldiga dödsormen en livsorm (Nm. 21,8), som av babylonernas ormgud Siru hade omformats till en livets och fruktbarhetens gudom. Profeten Jesaja å sin sida (Jes. 6,2) talar om två serafim där seraferna (ordet härstammar från hebreiskans saraph = lysande orm) symboliseras som änglar och blir liktydiga med keruber, cherubim, som kung

Salomo lät ställas upp i templet i Jerusalem. Och så har vi slutligen Nya Testamentets Johannes-evangelium (Jo. 3,14) där Jesus jämförs med Moses orm. ("Och såsom Moses upphöjde ormen i öknen, så måste Mäniskosonen bliva upphöjd, för att var och en som tror skall i honom hava evigt liv.")

4. Slagrutan

Astronomiskt sett stöter vi redan hos de gamla perserna och i den israelitisk-babyloniska astronomin på höstormen där uppe i allt det vilken befinner sig ovanför Vågens tecken. Och denna orm brukade man även kalla för en skorpion, den efter Vågen uppkommande zodiaksymbolen. Den grekiska astronomin talade om en av gudinnan Artemis utsänd skorpion som stack Orion, den store höstliga jägaren, i foten, och Orion å sin sida var hos våra nordiska förfäder ingenting annat än Odin själv, jägaren, som drog åstad över Vintergatan. Och Odins stav, trollstaven, Orions bälte, med hjälp av vilken Odin trollade fram djupets källor, var ingenting annat än den mäktiga slagrutan som hjälpte människan finna sin väg till livets vatten och, symboliskt tytt, till djupet i sitt eget väsen.

Vi ser således, då vi betraktar den djupa symboliken bakom Skorpionens tecken, att vi här stöter på den stora allting förbindande länken mellan ljus och mörker, Gud och Satan, livet och döden, paradiset och helvetet, det goda och det onda. Här länkas ett giftigt, dödbbringande odjur, skorpionen, (resp. ormen) samman med livskraftens symbol, örnen, som flyger mot alltets oändliga ljussfär, gudomen. Begränsar vi den mörka kraften i oss så kan vi alltså resa oss mot höjderna, en ljusare sfär. Och det är väl också därför som skorpionmänniskan enligt astrologin omfattar allting, det ljusa och det mörka, helvetet och himmelen.

Skorpiontypens karaktär

Skorpionmänniskan är, som framgår av det redan här sagda, en kombination av ljusa och mörka makter. Hon kan vara modig, beslutsam, äga en stor koncentrationsförmåga, vara härsklysten, sträng, ha starka intellektuella krafter, ett gott omdöme och vara mycket bestämd såväl i ord som i skrift, äga stor värdighet, självbehärskning, seghet och starka magnetiska krafter, om vi oss anpassar efter hennes bevingade (örnaktiga) sida, men, sett från jordkraften, från skorpion- och ormhorisonten, även uppvisa karaktärsdrag såsom stor vrede, lidelse, svartsjuka, en stark strävan att härska över andra, aggressivitet, stridslust, sarkasm och slughet. Här beror faktiskt allt, på som den hävdvunna astrologin påpekar, på planeternas konstellation vid födelseögonblicket, starkare än under de flesta andra zodiaktecknen. En Goethe, som hade Skorpionen i sin ascendent, påpekade att varje människa latent även kan bära en förbrytare i sig, en förbrytare vid sidan om den helige. Och så ankommer det i högsta grad här, för dem som är födda under detta zodiaktecken, att försöka övervinna de jordiska krafterna (skorpionen = ormen) och sträva mot höjderna (örnens flykt), mot solen. Här gäller det, m. a. o. en fråga om liv och död i ordets bästa bemärkelse.

Kampen mellan mörkret och ljuset (Skorpionen med örnen)

Solen som försvunnit i mörkrets rike under Skorpionens tecken, väntar bara på att åter bli befriad och att lysa fram för mänskligheten, för att skänka nytt ljus och nytt liv. Och denna kamp mellan det ljusa och det mörka har i myterna även symboliserats som en dragkamp, Sigfrieds kamp med draken i den germansk-nordiska mytologin. Såsom Tjuren i kristendomen har likställts med Lukas, Lejonet med Marcus och Vattumannen med Matteus har Skorpionen (örnen-ormen) å sin sida i kristendomen symboliserats med aposteln Johannes. Skorpionen bildar i det astrologiska systemet en av de fyra fasta elementen tillsammans med Tjuren, Lejonet och Vattumannen och är, som Kräften och Fiskarna, ett vattentecken. Då Skorpionen, som vi vet av biologin, är i stånd att själv taga sitt liv genom sin gadd, symboliseras den slutligen även som människans möjlighet att sluta ringen, alltså att draga sig tillbaka till sig själv, finna sig själv, åstadkomma en nyfödelse av sitt väsen, sitt liv.

Skorpionens mytvärld lever i dag djupast och livligast vidare hos indianfolken i Nordamerika, där örnen fortfarande är det heliga djuret som symboliserar den stora anden, Manitu.

Varifrån härstammar Skorpionens zodiaktecken?

Och så skall vi, avslutande, ännu kasta en blick på Hans Sterneders tydning av detta zodiaktecken, den österrikiske astrologen som redan skänkt oss nycklarna till en klarläggning av de tidigare behandlade symbolerna. Tecknet själv liknar ju i hög grad bokstaven m i vårt alfabet, dock med den skillnaden att det avslutande strecket sjunker något nedanför de två andra parallellbjälkarna i bokstaven, för att i en återuppgående rörelse stiga igen och avslutas med en pil. Vad skall nu detta, enligt Sterneder, betyda?

Först och främst lägger vi här märke till att tecknet i hög grad liknar Jungfruns symbol, där dock de tre bjälkarna länkas samman på ett spetsigt sätt, medan de här flyter in i varandra som vågor, i behagliga avrundningar. Mittstrecket tyder S. även här som människans själ, medan de två övriga bjälkarna kännetecknar kroppen och anden. Men, medan de tre hos Jungfrun ännu törnade mot varandra i spetsiga former och på sätt och vis stred mot varandra, flyter de här harmoniskt in i varandra. Människan torde, påpekar Sterneder, under Skorpionens tecken redan ha uppnått harmonin i sitt väsen, stående mellan det femtisjätte och det sextiotredje året av sitt liv, då hon här har kommit till den åttonde sjuårsperioden i sitt liv. Och denna stora harmoni har ju, som vi tidigare sett, människan också vunnit under Vågens symbol. Men Skorpionen lät människan ånyo falla — sjunka mot jordkraften som här uppvisas genom den tredje, fallande grenen av bokstaven m, som tycks sjunka rakt in i jordens mörker. Och det är den kroppsliga, den fysiska bjälken som faller mot naturens, könsdriftens sfär, och mot själva materien, som ånyo har tagit ett grepp om människans väsen. Det är, som S. påpekar, inte för intet som folk talar om människans tredje drift, den sista driften, i hennes liv, som det gäller att övervinna, då

Viktor Rydbergs Kantat

Kommentarer till dikten i detta nummer

Jubelfestkantaten eller *Kantat vid jubelfest-promotionen i Uppsala den 6 september 1877*, som hela dess titel lyder (varav vi återger inledningen under rubriken "Ur den stora lyriken..." i detta nummer av SEKLET), är kanske den yppersta av Viktor Rydbergs tankedikter; i varje fall den ifråga om form och innehåll mest storslagna och — i konkurrens med *Tomten* — tillika mest berömda av dem.

Dess tillkomsthistoria är i korthet följande:

Våren 1877 hade Viktor Rydberg erhållit underrättelser om att Sveriges två dåvarande universitet, i Uppsala och Lund, båda ämnade erbjuda honom att samma höst promoveras till filosofie hedersdoktor.

Uppsala universitet blev först med sin kallelse. Detta ställde Rydberg i en viss förlägenhet, eftersom han 25 år tidigare avlagt sin studentexamen i Lund och därför, naturligt nog, i första hand önskade tillmötesgå "sitt" universitet.

Slutligen bestämde han sig dock för att mottaga lagerkransen i Uppsala, som i samband med promotionsfesten skulle fira 400-årsminnet av universitetets tillkomst.

Den 16 april skrev fakultetens dekanus till Rydberg och frågade om han "ville hedra den dagen" med att också skriva orden till den högtidliga kantat, som skulle musiksättas och framföras vid det celebra tillfället. Rydberg svarade — kanske något obetänksamt — ja.

Men därmed började de verkliga besvärigheterna för skalden. Man skulle kanske

könsdriften i den åldern redan torde ha gjort sitt, skapat nytt liv, såsom växten och djuret. Vi stiger med den tredje grenen av vårt m således ned mot mörkrets, dödens rike, som hotar att fångla oss i sitt grepp. Men, som vi just påpekat, den kroppsliga bjälken skall ju här inte bara sjunka utan snart vända sig uppåt igen, stiga ur jordens och mörkrets grepp mot ljuset, mot en högre sfär, såsom växten skall stiga ur jorden på våren mot höjden, mot solen, ja, mot en ny födelse.

Nyfödelsen

Döendet vi således upplever i Skorpionens zodiaktecken är alltså icke slutet utan övergår till en nyfödelse, ett nytt liv. Livet lever alltså vidare i mörkret, för att en dag åter resa sig, stiga ur underjordens sfär mot en ny kosmisk dag. Skorpionen (ormen) har alltså här faktiskt, såsom de olika folkens mytologi antytt det så signifikativt, förvandlats till en örn som stiger mot rymden. Och nytt liv växer fram ur döden. Vi upplever en nyfödelse, återuppståndelse, som vi firar med solens nya födelse och naturens vaknande på våren. Så skall även människan övervinna de mörka makterna i sig och försöka, andligen, kroppsligen och psykiskt, att födas på nytt, således följande livets höga lag och mening.

Frithjof Hallman

kunna uttrycka det så, att viljan och ambitionen att åstadkomma bästa möjliga resultat kom i konflikt med olusten inför uppdragets svårighet och hans till ytterlighet uppträdda självkritik Han greps därvid — som så ofta förr i dylika situationer — av intill handlingsförlamning gränsande obestämthet och oförmåga att "komma igång".

(Detta var ett av Viktor Rydbergs negativa drag, som följde, besvärade och hindrade honom livet igenom. Han var minst av allt någon beställningskräddare.)

Veckorna och månaderna gick men den blivande hedersdoktorn fick ingenting ur händerna. Tonsättaren — J. A. Josephson — behövde verserna för att kunna fullborda musiken till dem. De ansvariga för promotionsfesten väntade nervöst och otåligt och måste då och då stöta på. Brev och telegram utväxlades.

Till slut misströstade Rydberg alldeles. Han ansåg att han måste erkänna sin oförmåga att åstadkomma något godtagbart, dra sig tillbaka för att med skam och i sista stund låta dem överlämna uppdraget till någon annan.

En dag i början av augusti — en månad före promotionsfesten — reste den förtvivlade skalden ut till sitt livs vän och välgörare, redaktören för Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, S. A. Hedlund, som bodde på Hisingen utanför staden, för att klaga sin nöd.

Hedlund, som var en i högsta grad praktisk och resolut karl, skämtade med Rydberg och menade att "det måtte väl inte vara så svårt!", tog ett papper och kastade i all hast ner några förslag.

Det var tydligen den injektion som Viktor Rydberg behövde. Plötsligt lossnade det poetiska maskineriet.

Han tog papperet, reste hem och arbetade som en besatt hela natten. Han använde inget av Hedlunds uppslag, men på morgonen var kantaten färdig. Dödstrött men glädjestrålade sökte han upp vännen Hedlund och visade honom resultatet. Hedlund måste ju också tillstå att "det här kan du allt vara nöjd med!".

I ett brev någon dag senare skriver Hedlund:

Viktor Rydberg är som en ny människa, ty han har nyss avslutat sin Upsala-kantat, ett ståtligt kväde.

Men vilken oro, ångest och möda det kostat sin skapare var det inte många som då visste.

★

Kantaten väckte vid framförandet i Uppsala domkyrka en utomordentlig beundran och hänförelse, som inom kort spred sig över hela landet. Viktor Rydberg, den svenska prosans då obestridda mästare, framstod därmed också i ett slag såsom landets ledande skald.

I sin utförliga Viktor Rydberg-biografi berättar Karl Warburg — som själv var en

av de främsta agerande vid tillfället och bl. a. överlämnade doktorsringen till Rydberg — följande mindre högtidliga episod från det annars så högtidliga evenemanget:

Innan processionen satte sig i gång, utdelades texten, och man hann läsa den. En af svenska kyrkans högste, som hade ovanan att begagna något starka interjektioner, utbrast, då han läst dikten, halfhögt för sig själv: "Det var f-n!" Det dröjde ännu någon tid, innan man satte sig i gång, och vederbörande medhann läsa kantaten en gång till. Då lät det med fullt öfvertygande bestämdhet, som ej tålde motsägelser: "Det var f-n!"

Kantaten kommenterades i in- och utländsk press och översattes så småningom till flera språk. Bl. a. skrev Viktor Rydbergs alltid trogna beundrare och vapendragare Björnstjerne Björnson ett hänfört brev från Norge, vari han gång på gång tackar för det mönstergivande verket och för de "historiske farvebillede, som det tager förbi mig i min ensomhet — — —"

★

I formens glans och skönhet och i poetisk högtämdhet och kraft torde Viktor Rydbergs Kantat i svensk lyrik endast kunna jämföras med — eller överträffas av — *Svea*; den unge Esaias Tegnér's vanmäktiga och förtvivlade utbrott, utmaning och anklagelse 66 år tidigare till sin samtids svenska folk över den redan då så tydligt skönjbara fysiska och psykiska dekadansen och självförödande nationella svagheten och flatheten inför allt utländskt. Den väckte på sin tid en liknande eller möjligen ännu större folklig hänförelse, även om den på intet sätt kunde hindra eller påverka den fortskridande utvecklingen.

Omdömena om Viktor Rydbergs Kantat har också i stort sett stått sig genom nära ett århundrade, även om bitande kritik och missljud i hyllningskören ingalunda saknats. Från strängt kyrkligt ortodox håll har den ibland betecknats med orden "ren heden-dom" och från radikalt politiskt-ateistiskt håll såsom "opium för folket".

★

De flesta beställda kantater och hyllningskväden brukar förr eller senare sjunka ner i en barmhärtig glömskas djup. Men Viktor Rydbergs Kantat lever vidare — trotsande tiden.

Med sitt anslag av mäktig orgelton, med sin djuplodande centrallyriska bild av mänsklighetens bittra vandring mot ett okänt framtidsmål, med sitt plötsligt framflytande evighetsperspektiv, som efterhand stegras till jublande visshet — till ett oratorium av överväldigande skönhet och kraft, är den alltså en sällsynt levande och högaktuell dikt. Alltjämt utgör den en inspirationskälla för ungdomliga, oförevillade och ideellt inriktade sinnen.

Som få andra diktverk äger Viktor Rydbergs Kantat den stora och tidlösa diktens förmåga att gripa, betvinga och hänföra.

Så har den också blivit kallad för *kantaternas kantat*.

Henrik Nilsson

Ur den stora lyriken . . .

Ur nattomhöljda tider
emot ett mål, fördolt för dig,
o mänsklighet, du skrider
i sekler fram din ökenstig!
Din dag är blott en strimma,
som lyser blek och matt —
se, framom henne dimma
och bakom henne natt!
Och släkten, där du tågar,
i öknen segna ned,
och bävande du frågar:
allsmäktige, vart bär min led?

I jordens syner röjes,
att allt här nere ändligt är;
och då till himlen höjes
din forskarblick, du spanar där,
att solars banor stäckas,
och världar gå i kvav,
och stjärnsystemer släckas
i eterns djupa hav.
Du hörer röster ropa:
allt är förgängelse,
och tid och rum tillhopa
ett hemskt oändligt fängelse.

Och dock, om du i tvivel sjunkit ner
och dröjer dystert grubblande vid vägen,
du griper åter ditt banér
och bär det genom öknen oförvägen.
Vad mer, om spejarblicken ser,
hur bort från fästet tusen solar fejas?
Vad mer, om stjärneskördar mejas
som gyllne säd av tidens lie ner?
Vad rätt du tänkt, vad du i kärlek vill,
vad skönt du drömt, kan ej av tiden härjas,
det är en skörd, som undan honom bärgas,
ty den hör evighetens rike till.
Gå fram, du mänsklighet! var glad, var tröst,
ty du bär evigheten i ditt bröst.

Varje själ, som längtan bränner
till vad ädelt är och sant,
bär uti sitt djup och känner
evighetens underpant.
Blir vad själviskt är förgätet,
blir inom dig gudsbelätet
härligare danat ut
genom släkte efter släkte,
skall, hur långt än öknen räckte,
du Jordanen nå till slut.

Viktor Rydberg
(Inledningen till "Kantat")

Samtal med en ateist

Den materialistiska människan brukar ofta säga:

— Visa mig din Gud, så skall jag tro på honom. Jag tror inte på något som jag inte kan känna på eller se.

— Då tror du väl inte heller på värmen, atomenergin eller elektriciteten, då man ju inte ser dem?

— Och ändå är det den lilla, osynliga atomen som bildar all materia och äger en större kraft än något annat materiellt här på jorden. Atomen, som bildar grunden till din materialistiska världsbild, käre vän, är ju lika osynlig som en dröm. Och så är det enligt min mening även med det vi kallar för själen och Gud. Hos såväl atomen, själen och Gud kan man m. a. o. konstatera, att man ej kan gripa dem, uppvisa dem, men uppleva deras verkningar, deras makt.

— Gud och själen har väl ingen makt heller, som kan jämföras med atomkraften.

— Jaså? Men vad är det då som skapar de stora sfäriska symfonierna, dikten, och all odödlig konst? Nej, här är intuitionen, inspirationen, skaparkraften vid verket, givet det mänskliga geniet från en högre makt, eller vad du vill kalla det för. Slutligen får du inte glömma, att det även hos dig, trots att du kallar dig för ateist, finns många för dig osynliga makter som i hög grad styr ditt liv; instinkter, arvsanlag, och även drömmar, som ofta har en större betydelse i en människas liv än man vill medge.

Ja, även ateisten har ett undermedvetande, dvs. en kraft som verkar i honom när han sover eller när han befinner sig i ett hypnotiskt tillstånd på psykiaterns soffor. — Mannen, som med hjälp av dessa drömmar och omedvetna berättelser försöker komma fram till grunden av patientens kalla, förfrusna värld, hans ångest och oro. Och ateisten glömmar, att han just i det tillståndet, där hans intellekt och vilja är fränkopplade, alltså ett omedvetet tillstånd, vinner nya krafter för den nya dagen. Således är det just det osynliga, det omedvetna som ger honom kraft att överhuvudtaget existera. Och det är hans osynliga, omedvetna krafter som där på psykiaterns soffor ger honom nytt liv, då själsläkaren lappar ihop hans sjuka psyke.

— Nej, jag tror inte på någonting jag ej kan se, ej kan känna på . . .

— Vi behöver inte komma så långt, att vi blir tvungna att ligga på psykiaterns soffor, låta honom lappa ihop vår sjuka själ. Vi kan undvika detta tillstånd, denna sjukdom genom att vi i god tid förebygger en sådan möjlighet. "Gå in i er", sade Jesus. Försjunk i dig, sök din själ, sök ditt djup så finner du vägen till det högsta i dig; vägen till oändligheten — till Guden i dig. Ditt inre ljus kommer då även att i det tätaste mörker omkring dig belysa din väg, en ny väg, då du i samma ögonblick har blivit en ny människa. Du kommer nu att uppleva hur du växer, hur annorlunda du nu börjar se på människor, djur och naturen omkring dig. Du kommer att erfara hur den höga, besjälade musikens magi nu plötsligt uppenbarar sig för dig och hur allting omkring dig förvandlas, då du nu själv blivit en annan, en förnyare, en helande människa vars liv är präglad av godhet och skapande glädje.

Frithiof Hallman

Hals-, luftrörs- och lungkatarr

Vi har redan tidigare behandlat "förkylningssjukdomar" i vår tidning. Men det hindrar inte att vi tar upp dessa till behandling ännu en gång. Det lär väl inte skada heller att våra läsare får en påminnelse, eftersom dessa åter börjar bli aktuella.

Vi återger här ett par av Viktor Vallbergs efterlämnade manuskript. Vallberg skriver:

Är homeopatisk medicin ofarlig?

Man får ofta höra, att homeopatisk medicin är "ofarlig". Kan ett sådant omdöme gälla hur långt som helst? Att så inte kan vara fallet är självklart. Allt, som har något inflytande på den mänskliga fysiken, kan naturligtvis också i vissa fall åstadkomma skador, dvs. om det får inverka på ett olämpligt sätt. Bäst förstår man saken, om man belyser den med exempel. — En kvinna hade ordinerats ett visst medel ur den Schüsslerska farmakopén av en homeopat. Hon frågade mig, om medlet var lämpligt. Hon hade tagit det dag för dag i flera år utan uppehåll. Man kunde vänta att någon kunde anföra ett sådant fall såsom bevis för medlets ofarlighet. Men beviset går i detta fall snarare åt andra sidan. Vid närmare granskning visade det sig att hon hade vissa symptom, som tyder på att medlet verkat ogynnsamt på psyket och de allmänna livsprocesserna. — Man bör av detta fall dra följande slutsatser: Man bör aldrig anvisa en människa att taga den eller den medicinen utan under hänvisning hur den bör tagas och hur länge den bör intas. De lägre potenserna kunna tas in, om de tas en längre tid, en vecka i sänder och därefter en till tre dagars uppehåll och då 5—6 piller 2—4 gånger om dagen. En sort bör ej gärna tas längre tid än tre veckor. — De högre potenserna bör inte tas dag för dag, utan med längre mellanrum, varom homeopatiska läkarböcker ger besked. Vid vissa fall kan dock dessa tas ofta nog för att framkalla uppbrytande av långvariga kroniska tillstånd, detta dock endast undantagsvis.

Om man tar in hom. medel alltför länge uppstår oemottaglighet för vidare påverkan. Vid hjärtsjukdomar bör försiktighet ske även med intagning av dessa "ofarliga" medel. Vid mycket högt blodtryck eller ålderdomssvaghet bör man använda endast lägre potenser. Vid behandling av hjärtfel bör endast lägre potenser användas med undantag för Aurum (där är D30 bäst).

Hals-, luftrörs-, lungkatarr

Denna trio tillhör de vanligaste åkommorna av missförhållanden, akuta eller kroniska, i människokroppen. De kan åsamkas genom virus eller förkylning, som i vissa fall kan vara samma sak. — En halskatarr kan övergå till luftrörskatarr, en vidare utveckling kan ske till lungkatarr. Om denna blir misskött och under ogynnsamma omständigheter kan den övergå till lunginflammation. Det finns även möjligheter för ännu farligare fortsättning, varpå exempel finns, ända till lungtuberkulos. Härav följer, att s. k. förkylningar inte bör föraktas och betraktas som ofarliga eller att de kan behandlas hur

som helst. Här må nämnas även en annan fara, som kan följa med särskilt halskatarr, dvs. i halsmandlarna. Här kan lura en fara för ledgångsreumatism såsom sekundär följeslagare.

Hur bör man nu behandla dessa företeelser? Kanske bör man svara hur de icke bör behandlas. Dessa Katarrer åtföljas i mer eller mindre grad av hosta. Nu finns det en läkemetod, som söker att "bota" sjukdom genom att dämpa symptomen. Denna metod kallas för den *allopatiska*, dvs. att använda motverkande medel. Det finns en annan metod, som kallas den *homeopatiska*. Denna karaktäriseras genom att giva medel, som vi kunna kalla medverkande — till vad? Till kroppens egna försök att bekämpa sjukdomen.

Vi skall här ge exempel på verkan av de olika metodernas behandlingssätt. — En man hade en begynnelse till luftrörskatarr. Händelsevis träffades vi. Om några få dagar kom han till mig. Hade då en hård hosta. Katarrren hade gått ner i lungan. Inget slem fick han upp. Jag frågade strax: "Har A. sökt läkare?" — "Jo, jag var in till stan i lördags och då tyckte jag, att jag skulle gå till doktorn och höra vad han sa." "Jo, jag kan höra det. Det här kommer att bli svåra saker. Slemmet är stoppat i lungan. Det blir troligtvis varbildning." — Mannen hade fått *Opium*. Jo, det blev en svår historia, en flera veckors kamp mellan liv och död, lasarettsvistelse, hemkomst utan förbättring, upphostning av litervis med slem, som drevs på tack vare homeopatisk medicin (Kali bichrom.).

Det har sedan gammalt gällt som rätt handling av hosta att stoppa den. Jag känner massor av sådana fall med mer eller mindre svåra följder. — Ett annat exempel. Ett barn hade hosta, hade fått medicin av läkare. Hostan fortsatte vecka efter vecka utan att något slem lossnade. Jag påstod, att han fått någon medicin, som hindrade upphostningen. "Nej den skulle lossna", sade man. Jag bad att få se receptet. Jo, där fann just *Opium*, som dämpar hostan, förvandlar den till hackhosta eller nästan förlamar den. Då slipper ju omgivningen att för ett par tre dygn höra en hosta, som pressar upp slem.

Finns det då inga mediciner, som hjälper kroppens arbete att lossa slemmet och på samma gång övervinna sjukdomssymptomen utan menliga följder? Jo, många homeopatiska medel finnas där. Men man bör inte föreställa sig att varje typ av sjukdom kan trollas bort på några timmar och därpå är all fara över. Man kan lätt förledas därav, att en sjukdom blivit tillbakalagen, övervunnen, som så ofta sker överraskande lätt vid hom. medicin. Och så tänker man, att man kan återgå till ett arbete, där man blir utsatt för förkylningar och överansträngningar. Nej, en sjukdom måste vara tillbakalagen och kroppen få en tids vila för att fullt hämta igen sitt övertag över sjukdomen.

En "förkylning" eller infektion åtföljs vanligen av feber. I första början passar Hepar sulf. och Aconitum (D6 eller D12): 5 piller 3-5 gånger av vardera per dag växel-

vis de första dagarna, därefter minskning. Andra medel, som kan följa därefter eller även tagas i början äro: Kali carb., Dulcamara, Antimon tart., Argentum nitr., Phosphor. — Se vidare läkemedelsbeskrivningar.

Så långt V. V. Numera används väl knappast *Opium*. Andra medel, *Sulfa m. fl.* har kommit i stället. Som komplement till föreg. kan nämnas: många människor kan ha feber, men har svårt att komma i svettning, vilket skulle läka ut sjukdomen betydligt fortare, och därtill effektivt. Här kan te på Lindblomma kanske ge resultat. Ännu effektivare, te på violblad. En handfull gröna eller torkade violblad kokas i 2,5 dl. vatten. Till barn kan man ge 1—3 msk. var annan eller var tredje timma. Till vuxna 1 kopp dagligen.

Ytterligare kan påminnas om ångbad och inpackningar av olika slag. Faran vid användande av dessa medel är, att om inte behandlingen kan ges av en person som verkligen kan sin sak, så kan den ena villan bli värre än den andra. Där får inget fusk eller slarv föreligga.

H. B.

Mona Leo

LIVET ÄLSKAR DIG

Ur en bokanmälan:

"Det är transcendent erfarenheter, en mystikers visionära upplevelser av det som är bortom vardagstillvaros gränser den skildrar.

Fastän Mona Leo pejar och även återspeglar tankar som hör samman med ickekristna livsåskådningar och filosofiska system kinesiska, indiska, gammalegyptiska — är det dock slutligen kristen levnadsvisdom som besjalar henne, en helt odogmatisk djupt personligt genomlevd livssyn hon för fram.

Genomgående är temat antivåld och bejakelse av livet i dess högsta uttrycksformer...

Sign. n-r. i tidn. Hangö

Pris 10:55

VAD SÄGER STJÄRNORNA?

Berghs horoskopbok 1971

En redogörelse för planeternas positioner under det nya, händelserika året och hur de inverkar på den enskilde personens liv. Den lär Er hur Ni bästa drar nytta av de perioder, då tecknen är gynnsamma, men också hur man undgår misstag och därmed skyddas mot besvikelser då konstellationerna är ogynnsamma.

Den ger praktiska tips om hälsa, arbete och penningangelägenheter, utbildning, karriär och mycket annat.

Pris 14:15

LITTERATURFÖRLAGET

Luntmakargatan 90, 113 51 Stockholm

Tillåter Socialstyrelsen förgiftning av barn?

Den kontroversiella debatten om vattenfluorideringens vara eller inte vara har under året aktualiserats bl a genom en skrivelse till socialstyrelsen (i december 1969), även publicerad i Läkartidningen nr 9 1970, där professor i farmakologi, Arvid Karlsson, internationellt känd för sina undersökningar av hjärnans kemi, efterlyser en av svenska farmakologer och andra medicinska experter utförd undersökning avseende fluorföräningarnas inverkan på den mänskliga organismen vid kontinuerlig tillförsel som en förutsättning för en seriös debatt om lämpligheten av en sådan genomförd vattenfluoridering i Sverige. Professor Karlsson konstaterar i sin skrivelse, att vattenfluorideringsärendet över huvud inte varit föremål för någon som helst prövning inom socialstyrelsens läkemedelsbyrå utan helt och hållet legat i händerna på tandvårdsbyrån, som saknar varje kompetens att bedöma bl a de viktiga farmakologiska och toxikologiska aspekterna. Som en följd av denna kritik, underbyggd med hänvisning till seriös vetenskaplig litteratur skildrande olika skadeverkningar (fluorallergier, fläcktandsjuka, skelettförändringar, njurskador etc. vid fluortillförsel under längre tid och i dygnsdoser som tidigare karakteriserats som "optimala" (1.0 mg/dygn), har också vattenfluorideringsfrågan skjutits i bakgrunden för diskussionsvis föreslagna försök med fluor, tillsatt med AD-vitamin och exempelvis mjölk. Detta för att möjliggöra, som det heter, en individens valfrihet visavi den tvångsmedicinering som vattenfluorideringen otvivelaktligen innebär.

Resultatet av professor Karlssons kritik av socialstyrelsens tidigare handläggning av ärendet innebär också en kursändring av socialstyrelsen sedan hösten 1969, då Bror Rexed var beredd att på den fluorideringsivriga WHO:s fluorkommittés inrådan tillstyrka en rekommendation om vattenfluoridering för alla svenska kommuner. De allvarliga skadeverkningar som är följden av en kontinuerlig fluortillförsel och som olika individer och grupper påvisat i pamfletter, böcker, dagspress och JO-anmälningar sedan det olyckliga och olagliga vattenfluorideringsexperimentet inleddes i Norrköping 1952 (vilket som bekant stoppades 1962), har alltså efter 20 års kamp mot odontologernas ovetenskapliga övertygelse gett som resultat en övertygande bevisning för att tidigare påtalade skadeverkningar — på såväl människor, djur som natur — är av den tyngden att vår högsta medicinska myndighet äntligen beaktar seriösa vetenskapsmäns avståndstagande till fluorföräningarnas användning i vår livsmiljö som grundade på medicinska realiteter — och inte på känslomässiga reaktioner inför angrepp på individers integritet genom en mass- och tvångsmedicinering!

Men frågan om vattenfluoridering har länge endast haft teoretisk betydelse för majoriteten av tidigare intresserade: det är endast de större kommunerna som har ekonomiska, tekniska och personella resurser för att genomföra en vattenfluoridering. Därför har också andra former för kariesprofylax

genom fluor prövats under en följd av år: först den så energiskt uppreklamerade fluorpenslingen, vilken stoppades efter alarmrapporter (GP 2.5-67) från ett forskarteam vid Göteborgs universitets institution för odontologisk anatomi ("Pensling och sköljning på skolbarnen förstör tandköttet, tandlossnings-sjukdomar /paradontit/ som direkt följd"), senare bl a genom skolans munsköljningar med natriumfluoridlösning. Av den anledningen är det av intresse att studera och informera om våra hälsovårdande myndigheters likgiltighet evad gäller att efterleva de föreskrifter som medicinal- och socialstyrelsen utarbetat för att förhindra överdosering av fluor genom olika summationseffekter. Det kan redan här konstateras att 10.000-tals barn dagligen utsätts för fluormängder genom hög naturlig fluorhalt (kalciumfluorid) i den egna vattentäkten i förening med ytterligare fluortillförsel genom exempelvis skolans munsköljning, fluortandkräm etc., fluormängder som med det dubbla, tredubbla eller mer överstiger WHO:s uppfattning om maximaldos för Europa på 1.1 mg/l F/dygn.

I G Florén: "Hälsovårdsstadgan med tillämpning och rättsfall" (9 uppl. -67) hänvisas vad gäller fluorfrågor till vår hitintills enda av medicinal- eller socialstyrelsen publicerade fluorinformation, kungl medicinalstyrelsens meddelande nr 113 "Fluoren i kariesprofylaxen" (1966), författad av socialstyrelsens (tidigare medicinalstyrelsens) fluorexpert, professorn vid tandläkarhögskolan i Stockholm, Yngve Ericsson. Redan i förordet till nämnda skrift berättar dr Engel och med.rådet Osvald, att ett antal orter här i landet har en fluorhalt som kan medföra tandskador för de dricksvattenkonsumerande barnen:

"Det har exempelvis visat sig att åtminstone 428 orter med en sammanlagd befolkning av omkring 491 000 personer har en fluorhalt i sitt dricksvatten som kan anses tillfredsställande för skyddet av tänderna mot karies (över ca 0.8 mg fluor per liter). Å andra sidan har inventeringen ådagalagt att ett mindre antal orter i landet ur djupborrhållade brunnar får vatten med så hög fluorhalt, att det kan störa tandbildningen hos de uppväxande barnen." (sid 6).

Om vad våra hälsovårdande myndigheter, socialstyrelsen/hälsovårdsnämnderna bör göra på orter med en sådan hög fluorhalt — och varför — förtydligar professor Ericsson i Fluoren i kariesprofylaxen på sid 14:

"Enligt officiella rekommendationer i USA är däremot ett vatten som håller mer än dubbla den optimala fluorhalten att anse som mindre tjänligt på grund av de rubbningar i emaljutvecklingen det kan försäkra. Ett sådant vattens fluorhalt bör på lämpligt sätt reduceras."

Ännu i dag sker ingen sådan reduktion genomförts på någon ort här i landet oavsett om fluorhalten ligger på 2.0—2.2 mg/l (Skattkärrsverket, Karlstad) eller 5.8 mg/l (Billesholm i M-län). Däremot kan våra hälsovår-

dande myndigheter trots medvetandet om hög naturlig fluorhalt ändå tillåta ytterligare fluortillförsel genom fluortabletter, skolans munsköljning eller, också, som på annat sätt: i Karlstads tidning berättades den 15 december 1969, genom att samtliga hälsovårdande myndigheter i Karlstad redan 1967 gjorts medvetna om de höga fluorhalterna i Skattkärr (enligt stadsfullmäktige i Karlstad handlingar 19 oktober 1967), men att ändå samtliga barn i Skattkärrsområdet tillåts delta i skolans munsköljning och att ingen varning utgått om det olämpliga för dessa barn att använda fluortandkräm eller tillföras fluor genom andra fluorkällor. Efter publiceringen av nämnda fakta varnade rektor för området skolbarnen att delta i munsköljning och att använda fluortandkräm etc., medan folktandvårdspersonal hämtade de tidigare använda fluortabletterna från barndaghemmet i Skattkärr med motiveringen att fluortillförseln i området var tillräckligt hög genom dricksvattnet... Alltså först efter det att en tidning belyst förhållandet, påtalat överdoseringen och skapat en föräldraopinion mot fluor och myndigheternas ansvarslösa hållning i frågan blir det en reaktion. Är detta en fråga om okunskhet eller likgiltighet? Och på hur många områden här i landet, med fluorhalter på 2.0, 2.5 eller 3.0 mg/l, fortsätter inte fluortillförsel via munsköljning, tandkräm och tabletter bara för att på just detta område ingen tagit upp problemet med folktandvården, informerat föräldrar och lärare, skapat opinion?

När det gäller våra skolbarn, boende på en ort med en naturlig fluorhalt av den storleksordning som "anses tillfredsställande för skyddet av tänderna mot karies, över ca 0.8 mg fluor per liter" — eller högre — varnar professor Ericsson för deltagande i skolans munsköljning med natriumfluoridlösning:

"Vid munsköljning kvarstannar en mindre del av fluoren i kroppen, varför

MONTOS

Betydelsen av mineralämnen och fosfat för den mänskliga organismen står klar, när man vet att salter av dessa ämnen ingår i ben och tänder, i muskler och bindvävnad samt i kroppsvätskorna.

Koncentrationen av natrium, magnesium, kalium, kalcium och fosfat måste hållas inom bestämda nivåer, för att kroppens vitala funktioner skall upprätthållas.

5—8 tabletter Montos om dagen garanterar ett säkert kosttillskott av mineralsalter och fosfat.

Brk, om 300 tabl. 13:—

ÖRTAGUBBEN

Luntmakargatan 90, 113 51 Stockholm

lösningarnas fluorhalt måste avpassas så, att ingen överdosering behöver befarias. På grundval av gjorda undersökningar har det beräknats, att 0.05 % natriumfluoridlösning kan användas för munsköljning med 10 ml volym en gång dagligen och 0.2 % natriumfluoridlösning med samma volym en gång i veckan, givetvis under förutsättning att icke någon större fluor-tillförsel sker på annan väg." (sid 21—22).

Tidigare nämndes GP 2.5 1967 och de alarmerande varningarna kring fluorpenslingen. Låt oss återvända till denna tidning och studera vad bl a prosektor Per-Ingvar Brånemark berättat: "Det är tandköttet som inte tål fluor, vilken har en förstörande effekt på mjukvävnad, framförallt om den är inflammerad. Och de flesta människor, även barn, har i dag tandköttinflammation." I samma tidning och nummer berättar tandläkare Ragnar Adell vid odontologisk-anatomiska institutionen i Göteborg följande om tandköttinflammation: "100 % av alla vuxna över 20 år har tandköttinflammation, så kallad gingivit. Av 7—8-åringarna har 80 % sådan inflammation och av 10-åringarna 90 %." Detta är någonting att hålla i minnet vid den fortsatta läsningen av prosektor Brånemarks uttalande i GP:

"Den fluor som vanligen används vid pensling såväl som vid sköljning bl a av skolbarn är en natriumfluoridlösning, vars skadlighet på vävnaden hänger samman med dess koncentration. Den 2-procentiga lösning, som används vid pensling ger allvarliga skador och måste anses olämplig. Till sköljning används dels 0,2-procentig, dels 0.05-procentig lösning av natriumfluorid. Den 2-procentiga *visade sig ge mindre skador, som dock är påtagliga*, medan den 0.05-procentiga lösningens skadeverkan var så obetydlig att de karieshämmande effekterna här måste anses betydligt väsentligare." (artikelförf.s kursivering.)

Vi kan alltså konstatera att våra fluor-tandsköterskor eller i vissa fall barnens lärare som frivilligt hjälper till med att utportionera munsköljningsvätska (10 ml 0,2 % NaF-lösning var 14:e dag) fungerar som sista ledet i en myndigheternas avvägning mellan den påvisade skadan av natriumfluoridlösningen och den påstådda, men i realiteten obevisade effekten av munsköljningen: en kariesreduktion. Den munsköljningsvätska som flertalet av landets skolbarn tillförs bör alltså vara maximaldosen, eftersom redan den medför en viss skadeverkan på mjukvävnaderna kring tänderna, vilket betyder att varje ytterligare fluortillförsel är ett medvetet risktagande från våra hälsovårdande myndigheters sida med våra uppväxande barns tand- och allmänhälsa som insats!

Enligt professor Yngve Ericsson i en skrivelse till socialstyrelsen den 31 december 1969 kan fluor etentionen vid munsköljning med tidigare nämnda mängd natriumfluoridlösning uppgå intill 2.5 mg. Enligt patent-handlingarna för svensk patent 222 895, efter vilket patent ett stort antal fluortandkrämer saluförda här i landet tillverkas (Pepsodent, Jadkaliklora, Signal, Golgate, Stomatol & Vademecum), tillförs tandkrämskonsumenten vid användning av 1,5 g tandkräm (noggrann tandborstning 3—4 ggr/dygn) ca 1 mg fluor. Därför har också önskvärdheten av fluortandkräm med en lägre fluorhalt än

den vanliga på 0,1 % för områden "med relativt hög fluorhalt i dricksvattnet" diskuterats av bl a professor Ericsson i Sveriges tandläkarförbunds tidning 61:170, 1969.

Var och en kan lätt addera fram den överdosering som de egna barnen utsätts för genom olika summationseffekter. Risken för överdoseringar är givetvis störst i de områden där den naturliga fluorhalten i dricksvattnet är hög. En strikt tillämpning av föreskrifterna i Fluoren i kariesprofylaxen hos våra hälsovårdsnämnder ger vid handen att fluorhalter på 2,0 mg/l eller högre "bör på lämpligt sätt reduceras". Men en sådan tillämpning innebär också att hälsovårdsnämnderna i sin egenskap av den enskilde individens värnare mot skadliga effekter, genom olämpliga produkter i livsföringen, i exempelvis Uppsala (med 1,2—1,3 mg/l F i dricksvattnet) och Eskilstuna (med 1,0—1,2 mg/l F i dricksvattnet) bör förbjuda försäljning av fluortandkräm för att eliminera överdoseringar och därav följande skadeverkningar.

Det kan alltså konstateras, även med hänvisning till professor Arvid Karlssons skrivelse till socialstyrelsen och socialstyrelsens den 10 juni 1970 fattade beslut om förbud på alla vattenfluorideringsplaner "tills vidare" i Sverige, att vår nuvarande okontrollerade, kraftiga överdosering av fluor kan innebära även mera allvarliga skador såsom skelettförändringar, njurlidanden m. m. Det är mot den bakgrunden vi föräldrar genom kontakter med hälsovårdsnämnden på orten, barnens lärare och läkare kan konstatera att här nämnda informationer om överdoseringen och dess problem icke förmedlats till dem som har att handha fluortillförsel genom munsköljning, eller dem som har att fungera som övervakare av allmänhetens hälsosituation. Med detta för ögonen bör vi avhålla våra barn från all kontakt med fluor och genom realistiska åtgärder (god kosthållning, minskad sötsakskonsumtion) svara för en förbättring inte bara av barnens tandutan också av deras allmänhälsa.

Informationen är som nämnts bristfällig eller ingen. Därför är det också möjligt för socialstyrelsens fluorexpert, professor Yngve Ericsson, att i SvD den 15 oktober 1969 ironisera över denna allmänhetens okunnighet om skadeverkningar som *av honom själv* påtalats i Fluoren i kariesprofylaxen och de åtgärder som kan eliminera en hög fluortillförsel och eventuella skador:

"Det finns slutligen möjligheter för den som blivit uppskrämd av antifluorideringspropagandan att genom ett enkelt filter avlägsna huvuddelen av fluoren ur ett fluoriderat eller naturligen fluorrikt vatten. Detta är givetvis önskvärt på alla orter där man har vatten med en alltför hög fluorhalt. Erfarenheten visar emellertid att allmänheten vare sig på orter med kontrollerad dricksvattenfluoridering eller på orter med alltför hög fluorhalt i vattnet är nämnvärt intresserad av att använda sådana filter."

Hur många föräldrar på orter med dubbla eller tredubbla den av WHO rekommenderade maximaldosen på 1,1 mg/l skulle inte gladeligen montera ett sådant filter — om de bara fingo en information som visade värdet av detta, och att det över huvud existerar sådana? Varför har inte fluorexperten själv skapat opinion för en sådan använd-

ning i Billesholm med 5,8 mg/l exempelvis? I detta Billesholm där man helt ogenerat munsköljde barnen i 4 år innan någon upptäckte att det kanske inte bara var onödigt utan rent av skadligt . . . Men ingen har ännu i något av de otaliga TV eller radioprogram där professor Ericsson medverkat hört honom konkret varna för här nämnda överdosering eller rekommenderat filter för avfluoridering av dricksvatten. Däremot har alla i fluorfrågan engagerade med förvåning observerat det egendomliga faktum att flertalet av här i landet saluförda fluortandkrämer tillverkas enligt professor Ericssons patent 222 895! Detta innebär konkret, att den som har expertställning vad gäller fluor och underlåter att varna för överdosering, underlåter att rekommendera filter för avfluoridering, är den som har det största intresset av en accelererad fluortandkrämsförsäljning här i landet. Vi säger inte att professor Ericsson personligen tillförs inkomster av detta patent och denna försäljning här i landet. Vi bara ställer svenska folket inför frågan om det kan anses förenligt med expertskapet i socialstyrelsen att samtidigt ha vad som verkar vara kommersiella intressen i den fluor som professor Ericsson är satt att fatta beslut om?

Det måste vara ett väsentligt intresse för alla med intresse och omtanke om såväl den egna som samhällsmedborgarnas hälsa, att skapa opinion mot all användning av fluor. Det är heller inte oväsentligt att socialstyrelsen eller dess fluorexpert ger sin bild av anledningen till att tystnaden på detta område blivit ett spel med våra barns allmänhälsa.

Extrakter av hälsoörter

ORTAGUBBENS örtextrakter Innehåller örtens alla verksamma beståndsdelar och är så starkt koncentrerade, att endast några droppar är tillräckliga att ta vid varje tillfälle. Droppflaskorna äro försedda med uppgift om lämplig dosering.

Det är bekvämare att ta extrakt av örten än att tillaga té.

Apelsin	6:55	Ljung	4:85
Arnica	4:85	Malört	7:85
Björk	4:05	Maskros	4:05
Blodrot	6:85	Melissa	4:85
Brännässla	4:05	Mistel	4:85
Daggkäpa	5:35	Myrra	7:40
Ginseng	8:50	Ormbunk	5:—
Gurka	4:85	Pepparmynta	4:85
Hagtorn	4:85	Persilja	4:85
Hamamelis	4:85	Ratania	4:05
Havre	7:45	Rosmarin	5:85
Havstång	6:55	Rättika	7:35
Humle	4:85	Rödlök	4:05
Hästthov	4:05	Rölleka	6:85
Johannesört	7:40	Rönn	5:85
Kamomill	6:95	Salvia	4:85
Kalmusrot	6:55	Sov Gott	5:85
Kardbenedikt	6:55	Taklök	6:55
Kastanj	4:05	Valeriana	7:90
Klorofyll	5:35	Vallörtrot	6:55
Lakriterot	6:55	Vattenklöver	4:85
		Akerfräken	4:85

ORTAGUBBEN

Luntmakargatan 90 — 11 13 51 Stockholm

Auktoritativ kritik av fluoridering

Professor Y. Ericssons uttalande i SvD. 15.10 att "det i enstaka fall alltför lättvindigt lagts en professors- eller docenttitel i vågskålen i samband med löst framkastade farhågor om ev. skadeverkningar" är synonymt med fluoristernas oresonliga ställningstagande. Ingen vetenskapsman, hur mycket arbete han än lagt ner på fluorforskning, eller vetenskap som går emot fluoridering, erkänns av fluorförespråkarna.

Eftersom riksdagen genom omröstning i en vetenskaplig fråga beslutat förklara massmedicinering med syntetiska fluorider i dricksvattnet riskfritt (!), och ansvaret för kommande skadeverkningar därefter överflyttats på kommunerna och deras osakkunniga politiker, bör dessa senare ha skyldighet att ta del av senaste dokumenterade vetenskapliga motståndsmaterial, som nu framlägges inför avgörandet i Sverige och Norge.

Med. kand. prof. i carologi Y. Ericsson och examinerade tandläkaren och kommunalpolitikern, numera medicinalrådet O. Osvald, försvarar sig med påståendet att inga bevis kan framföras på giftets skadlighet på 1 ppm — i vattenverket! Man tar lika förblindat ingen hänsyn till vad som kommer ut i kranarna, vilka olika fluorkällor som tillkommer och vilka högst olikartade patienter som tvingas intaga medicinen: *spädbarn* (se G. Bergström: "Åttio Maximimaldoser"), *gamla, friska, sjuka, allergiska med försvagade utsöndringsorgan, med eller utan tänder!* Om en läkare skulle "dosera" sina patienter på detta sätt skulle han snabbt avpolletteras. Här kan man sannerligen tala om "Kejsarens nya tänder!"

Många framstående vetenskapsmän från hela världen, bland dem 12 nobelpristagare, har emellertid förklarat sig som motståndare till dricksvattenfluoridering. Vi lägger här några av dem "i vågskålen". Kommunalpolitikerna bör fundera på om deras uttalanden är "löst framkastade farhågor". De har under alla förhållanden kunskaper om den mänskliga organismen som sträcker sig längre än till tandemaljen.

Nobelpristagaren Dr. William P. Murphy, USA:

Jag är fullständig motståndare till tvångsfluoridering av dricksvattnet av flera anledningar. För det första är jag överbevisad om att det finns personer som är speciellt överkänsliga eller allergiska mot fluor, och dessa skall därför inte utsättas för fluoridering. För det andra, det är enkelt att ge fluor till varje person som har behov av det och där behandlingen är önskvärd. För det tredje menar jag att medicinering, såsant det inte rör sig om en sjukdom som är en fara för befolkningen, icke skall vara tvungen. (Christian Science Monitor, 3.2.1967.)

Nobelpristagaren Dr. James B. Sumner, USA, enzymforskare: Vi bör gå försiktigt fram. Envar vet att fluor och fluorider är mycket giftiga ämnen och vi använder dem i enzymkemin till att förgifta enzymer som är vitala ämnen i organismen. Anledningen till att liv förgiftas, är att enzymer förgiftas — något som leder till att djur och växter

dör. (Redogörelse till The Itaka Board of Water Commissioners, 16.11.1954.)

Professor Robert S. Harris, en av USA:s främsta näringsforskare: Det finns många bevis som tyder på att fluor i koncentrationer 1 ppm eller lite högre hindrar aktiviteten till enzymsystem som deltar i skelettets växt, nervernas funktion o.s.v. (Hearings, 82nd Congress, 2nd Session, 1952.)

Professor Sir Arthur Amies, Melbourne Universitet, Australien: Jag är motståndare till konstgjord fluoridering av många anledningar, några av dem är:

1. Det är en ovetenskaplig metod att tillföra varenda person i samhället ett ämne med avsikt att uppnå en terapeutisk verkan, utan hänsyn till den enskildes hälsotillstånd och utan att känna till eller kontrollera den enskildes dos.

2. Rapporter om nya undersökningar stöder tidigare publikationer och tyder på att det över längre tidrymd finns möjligheter för giftverkningar i några individer när fluor tillsättes dricksvatten i en koncentration omkring 1 mg pr liter vatten.

3. En hel del forskare som jag känner personligen, har företagit ingående forskning över längre tidsrymd av ett eller flera aspekter vid tilltaget och är motståndare till fluoridering.

4. Projektet strider mot den medicinska etikens principer i och med att det är medicinering under tvång. (Brev daterat 22.11.1966.)

Näringsforskaren professor Hugh Sinclair, Oxford Universitet, England: Det är en fullständigt ny princip att befolkningen som helhet skall tvingas till att dricka något som myndigheterna påstår är nyttigt för dem. (Brev till Oxford Times 15.2.1963.)

Professorn i kemi Dr. James J. Rae, Toronto Universitet, Canada: Jag är emot fluoridering därför att:

1. Det betyder att tillsätta vårt dricksvatten ett ackumulerande gift som är känt för att skada enzymverksamheten.

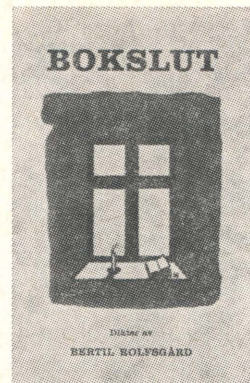
2. Med detta system är det absolut ingen kontroll av vilka mängder fluor den enskilde måste intaga.

3. Jag vet att fluortillsatt vatten förorsakar dental fluoroförgiftning som tyder på en förstörelse av kalciummetabolismen.

4. Jag vet att fluor icke läker tandröta och icke är nödvändigt för att få sunda tänder.

5. Jag påstår bestämt att det offentliga dricksvattnet icke skall användas som en möjlighet att ge barnen medicin. (Redogörelse 30.10.1962.)

Professorn i farmakologi och toxikologi, Douw G. Steyn, Pretoria Universitet, Syd-Afrika: ... efter att ha studerat både den litteratur som är för fluoridering och den som är emot, och efter alla mina erfarenheter (forskning i mitt laboratorium och i naturen) under de sista 30 åren, är jag överbevisad om att syntetisk fluoridering av dricksvattnet (1 ppm F) representerar en fara för människors hälsa. — I mina publika-

En märklig diktsamling Ur Henrik Nilssons förord:

I Bertil Rolfsgårds lyriska **Bokslut** finns några dikter av stor gripenhet och anmärkningsvärd skönhet och kraft. Minnen och upplevelser vandrar förbi och avteckna sig mot den nakna omgivande verkligheten med visuell skärpa. Resignationens och smärtans skimmer spelar och dallrar över dessa rader, men också den stora försoningens skimmer, vare sig det gäller en för länge sedan upplevd ungdomsförälskelse eller en barndomens förlorade leksaksbåt. Dessa sidor lyser av äkta och levande poesi.

Och plötsligt upptäcker vi undret. Den obönhörligt och ohjälpligt sjuka har blivit en inspirationskälla och en livgivare för de levande — en källa ur vilken de andligen rotlösa, vilsegångna eller kapsejsade men kroppsligen obrutna kan hämta ny kraft och livsglädje; eller åtminstone förmåga att uthärda ännu ett stycke på vägen.

Lägg inte undan denna diktsamling sedan ni läst den. Läs den en gång till. Tag fram den efter en tid och läs den på nytt. Flera gånger.

Och ni kommer att upptäcka att den ger mer och mer, att ni för varje gång avviner den nya väsentliga tonfall och värden. För en och annan kan den kanske komma att bli både en tröstare och en vägvisare till vägens slut.

Pris 11:10

LITTERATURFÖRLAGET

Luntmakargatan 90 113 28 Stockholm

tioner kan Ni märka att jag hänvisar till det mycket beklagliga faktum att de vetenskapsmän som är emot fluoridering får mycket få anslag eller har svårigheter för att få framlagt sin sak i officiella läkare och tandläkarepublikationer. (Brev 7.6.1966 till hälsoinspektör D. G. Anderson, New Zeeland.)

Chefen för Cancer Research of the U. S. Vet. Adm., Bronx N. Y., Dr. Lundwik Gross: Det enkla faktum att fluor är ett lömskt gift, skadligt och ackumulerande i sina verkningar även om det intages i minimala dagliga mängder, står orubbligt fast oavsett hur

Bort från jorden

Auktion å jordbruksinventarier stod det i tidningen.

På Yttragård har marssnön blivit undanröjd i höga vallar kring lagårdsbacken. Där står maskinerna uppradade som på en marknad. Bonden går tyst och ser på dem innan det stora spektaklet skall börja: Timmerkalkarna — svarta, tjärdoftande lutande mot den röda ladugårdslängan. Med handen på meden står bonden och tänker på vintrar i skogen, där han svor och slet, mannen och hans redskap, så liten i kampen mot en våldsamt natur.

Sen står de där alla — i årstidernas följd — traktorn, plojen, harven, vältan... skörde-tröskan. Och bonden går runt, runt — tankarna runt. Maskiner är inte ett dövt redskap för den som årligen delar sitt tunga arbete med dem. Han vet att uppskatta deras pålitliga hjälp, sköter om dem som om en god kamrat vilken det beror på, om deras gemensamma insats skall lyckas. Har mannen och maskinen gjort sitt, sedan ligger det utom deras makt, om resten av arbetet blir bra eller inte.

Nu skall de skiljas — redskapen och han.

Och där kommer köpfolket. Köpfolket! För en kort stund smyger bonden undan. Det känns tungt — tungt. Men det går inte att ändra. Inte nu.

Och inne i stugan på andra sidan landsvägen avvaktar bondens hustru Märta lika spänd. Hon vågar inte vara där bland folksamlingen. Här inne hör hon hur slagen börjar gå — lösöret går — plojen, harven, vältan... Andlös står hon och lyssnar på dessa förflugna rop. Rop som gäckas med hennes tankar. Där gick gödselspridaren. Vad vi hade roligt när den köptes! '... en ny leksak åt bonden...' och du körde natten igenom. Älskling, minns du? Visst minns man. En sån dag som denna. Smärtsamt och tydligt. Hur varenda sak höll sitt intåg på gården,

länge saknad och önskad, men slutligen en uppfylld dröm! Dagen då traktorn kom till gården — den Röde! Tronande på en grön lastbil. Springande barn, hojtande män, plank och kättingar... så rullas den sakta ner — provkörs — och så ögonblicket, då bonden startar den själv och den vita rök-pusten signalerar glatt: traktorn på gården! — Där gick den för halva priset — Herre Du Min Gud! — bara två år gammal och alldeles som ny. Hur tröskaren gick, den gröne Aktiv, Märta hörde det inte. Hör inget mera utom ångesten i sitt eget bröst.

'Nu bränner de upp tröskverket...' Bar-nen står och trycker näsan mot fönstret. Auktionen är över nu. De flesta ha åkt. Märta hör auktionsförrättarens hurtfriska röst inne i köket. Hon borde bjuda på kaffe, men benen vägrar henne att gå in dit. Affä-rerna klaras upp utan henne. Hon kan föreställa sig hur sedelbunten delas, hur förrät-taren stoppar ned sin andel i plånboken. Han hälsar glatt. Han tycker att det har gått rik-tigt bra, han. Stegar ut till sin skinande Citro-en och kör iväg till nästa auktion.

Vad människor blir en fjärran, då man råkar i nöd!

Där ute brinner det gamla tröskverket som inte gick att sälja annat än till skrot. Lågan slår upp — prasslande — anklagande — in-nan den sjunker ihop med små suckande flammor.

Och med denna låga sjunker sju års strä-van och förväntningar i aska.

Orörlig sitter bonden vid bordet då Märta närmar sig bakom honom. Pengarna ligger på bordet. Han har inte rört dem. Märta lägger armarna om hans hals, kinden mot hans huvud:

Vi måste igenom det här, Yngve, och det skall vi. Ingenting annat betyder något...

Att flytta — att bryta upp.

Det kan betyda lättnad, en rysning av lycka, för den som kört fast i gamla spår. Och förhoppning, att finna nya möjligheter, ny mark att bygga på. Det är inte lönt att ångra något när det ändå är för sent att ändra. Det gäller att ta lärdom istället och börja om.

Att flytta — att bryta upp, det kan betyda förtvivlan, smärta av saknad för den som har svårt att lyfta upp sig till ny företagsamhet. Och vända över att aldrig ha fått uppleva resultatet av det man hela tiden velat skapa. Att aldrig kunna förevisa frukten av den bön som blandats med mödans svett under sådden...

Men ett hade båda som rycks loss ur den invanda kursen gemensamt: att vilja ta vara på minnen med uppbrottets skärpta syn för det som hela tiden varit dem nära.

★

Ännu en gång ekar dånet av traktorer i denna stilla dal. Möts från alla håll och bryts. Allteftersom fordonen pendlar fram och åter på åkrarna runtomkring.

Motorsågens enformiga brus har förstum-mat. Hästarna får vila ut efter vinterns slit i skogen. Bönderna har vaknat till nytt liv: vårbruket har börjat!

Nu sätter vi igång...
slamrar traktorn och harven —
det går undan... det går undan...
rabblar såmaskinen —
och
nu är det färdigt... nu är det färdigt
skriker vältarna —

Men hos bonden från Yttragård är motor-cykeln framme. Varje morgon lämnar han den väntande jorden för att sköta det nya jobbet i stan. För att säkra familjens inkomst. För att göra rätt för sig. Hemkommen byter han människa. Han är bonde. En ensam bonde som går där och sår för sista gången. Bakom hästen går han, med en såmaskin som han fått låna billigt på den gård han skall lämna i höst, när skörden har mognat. Han tänker inte på det medan han skri-der fram mellan fårorna. Tänker inte att detta är hans sista sädd och om den skall lyckas. Fjölårets uttorkade gröda, där skug-gorna kunde räknas mellan strån — är glömd. Regnfloden från året innan som vräkte i kull säden förrän den hunnit mogna — är glömd. Hans sak är det inte att tänka. Hans sak är att så. Att lägga detta årets nya hopp i jorden. Precis som förr. Det meningslösa i att fortsätta — det meningslösa i att ge upp — är glömt. Hans inre blickar ser skörden växa fram ur denna villiga matjord, skörden han drömt om att en gång kunna få skåda på dessa ågor... Sådant är det att bruka jorden.

Och när han slutat för dagen står hustrun där och väntar på honom. Deras själar möts över de tillslätade åkrarna som doftar mull och som bereder sig på att bära frukt. En stund står han tyst intill henne. Så säger han: "aldrig — aldrig kan jag känna för ett annat arbete likadant som... här —" Rösten sviker. Han vänder sig bort. Det känns visst skamligt för en vuxen karl att gråta.

På natten kommer åskan.

Den brakade loss i sydväst, och snart är hela dalen inringad av mullrande svarta molntorn som hotar störta samman rakt över gården. 'Vår Herre i sin vrede söker någon

många gånger det upprepas i tryck att fluo-ridering av dricksvatten är "tryggt". (New York Times 6.3.57.)

Fluorforskaren Dr. Charles Dillon, Scotland: Jag kan underrätta Er om att på grundlag av mina nyligen avslutade forskningar och undersökningar, är jag överbevisad om att fluoridering blir skadlig för ett samhälle. Jag är också överbevisad om att fluoride-ringsförkämparna icke har upptäckt var de skall se för att finna symtom på fluorförgif-ning, och därför är det inte att undra över att de förklarar sig inte ha upptäckt några skadeverkningar. (Brev dat. 15.6.68.)

Professorn i kemi A. W. Burgstahler, Kansas Universitet: Samtidigt som det är sant att det är tillgängligt ett omfattande material som "bekräftat att fluoridering är tryggt och effektivt", är det lika sant att det finns en stadigt ökande mängd detaljerade rapporter som påvisar det motsatta. (Transactions of the Kansas Acad. of Science, Vol. 68, Nos 2 and 3, 1965.)

Socialstyrelsens rådgivare prof. Ericsson kallar de personer som är motståndare till fluoridering för "fanatiker". Här ovan är

nämnt bara ett fåtal av de talrika auktori-teter som är motståndare till fluoridering. Vi finner det ytterst betänkligt att ordföranden i WHO:s (Världshälsoorganisationens) fluorkommitté använder okvädningsord om kol-leger som icke delar hans syn. Det bör också nämnas att hälsovårdsmyndigheterna i många länder förbjudit fluoridering, t ex Danmark, Spanien, Tyskland, Frankrike.

Professorn i kemi H. E. Watson i brev till Nat. Pure Water Ass., England:

De metoder som användes i propagandan för vattenfluoridering innefattar ovetenskapliga beräkningar, angrepp och utfall mot kompetenta vetenskapsmän, och nedtystning och förtigande av deras forskningsresultat i en omfattning som man aldrig tidigare har varit vittne till."

Materialet är ur den nyutkomna norska motståndsskriften som bör anskaffas av en-sidigt underrättade svenska kommunalpoli-tiker. Den neutraliserar prof. Ericssons pro-paganda och den av honom i SvD. rekom-menderade norska fluoristskriften.

Arjäng i oktober 1969.

Erik Svanqvist

— och blixten är rättfärdighetens arm” sade de gamla. Och visst känns det som om något ohyggligt hotande smyger omkring i åskans skräcknatt, tills detta okända har nått ett ställe, där kontakten utlöses med firmamentets rasande makter.

Telefonen signalerar varje nedslag någons tans i ledningarna. Strömbrytaren spottar gnistor, och under ett öronbedövande dån slungas ena väggkontakten tvärsigenom köket. Det luktar bränt i mörkret, medan Yngve krypande längs golvet letar efter föremålet.

Barnen sover. Gud välsigne deras sömn!

Där Märta står mellan tre små barnsängar kommer hon att tänka på en liten Madonna i guld, den hon sett hos en flykting någon gång: under sin svepande kjol gömde den en skara ängsliga små människor! Märta skulle vilja göra likadant, skydda sina kära, slå en kåpa av övermänsklig kärlek omkring dem...

Charlotte Leopold
von Arenstorff

ÄLSKA VÄRLDEN

Förf. ger intressanta glimtar från sina mediala kontakter med den värld som sträcker sig bortanför sinnelivets gränser. Hon besitter i hög grad förutsägelens gåva, vilket hon här ger exempel på, dessutom redovisar hon många upplevelser hon haft genom sin klärvoajanta förmåga. Den ton och grundstämning som genomsyrrade hennes föreg. bok "Manna från Himlen" dröjer ännu kvar även här, jämte en mild och förälskad levnadsvisdom.

Här finns också några intressanta kapitel und. rubr. "Telepati och tankekraft" och "Klärvoajans och telepati". Läsaren skall säkert finna en hel del av intresse genom att läsa om hennes funderingar och kommentarer kring mötet med "Siaren". Bo-Hjalmar Fagerström har tecknat och signerat omslaget.

En pocket-bok.

9:45

LITTERATURFÖRLAGET

Luntmakargatan 90 - 11351 Stockholm

Olof, som är äldst, en spröd, skör sexåring. Född mitt på dagen, när det glittrande skimret av januarisnö och himmelsblått rann genom fönstret och en röst i radion sjöng '... då blir det solsken ute och solsken inne...' Ändå har mor och son haft svårt för att hitta varandra. Han är den som alltid skall leta sig fram på besvärliga omvägar efter något som ligger så nära honom — som en mors kärlek. Alltid tror han, att han skall likna någon annan för att duga. Vilsebarnet. Som är mest älskvärt när det liknar sig själv.

Mikael — född med marssnön. Himmelstormaren som tar genvägar rakt in i människors hjärtan. Trots att han tjurat och tjuatat bra mycket på grund av hans lilla inrotade avundssjuka. Men, stundom idel bedrövelse, stundom idel uppsluppenhet suddar han bort allt ont. Medan Olof letar bland skogens villovägar klättrar Mikael på en regnbåge rakt upp till skyarna. Han älskar lysande färger. Och han kan berätta historier hela dagen — sanna och osanna — som mest börjar: jag har läst i tidningen... eller: jag drömde... Mätte regnbågsvingarna inte brytas alltför snart!

Lill-Ingvar skulle ha en vikingasäng — lika bred som lång! Hans framfart står icke att hejda. Inte när han sover, än mindre när han är vaken. Med varje ny dag hälsar han en stor fantastisk vän med fickorna fyllda av överraskningar och leksaksäventyr. Och han blir förfärligt ledsen, om någon eller något sätter stopp för hans nyfikna iver att komma in på alla tings innebörd. Han är höstens barn. Född när äpplen ramlade av träden. Oförfalskad, outtröttlig levnadsglädje, som förgyller allt som betrycker de vuxna. Blåögde, linhåriga hjärtebarnet!

Det är inte ofta far hinner vara ute med pojkarna nu som förr. Mest får de klara sig själva. De har hittat på en manlig lek: Flottning!

De drar iväg med bågsågen mot en liten aspdunge uppåt bäcken till. Där faller de träd. Släpar och slänger dem i vattnet. Träden flyter neråt. De hamnar vid bron nedanför tvättstugan. Där kilas de fast i varandra, och där halas de upp av pojkarna igen, släpas till lagårdsbacken för att sägas till spisved. Märta ser på dem, och hon undrar med förskräckelse, hur bortkomna barnen skall komma att känna sig i staden, i ett hyreshus med en lekplats som skall sammansnärja hela deras verksamhet.

Septembris, mognadens månad.

Böjd av vinstlovande tyngd vajar grödorna. Havrens dinglande småklockspel och kornets penselhår som börjat likna en gyllenskimrande slöja. Rabattens sista ringblommor, chrysantemer och anemoner glödande i en ram av yvig grönska. Lönnarnas flammröda lövkaskad mot en blekblå eftermiddagshimmel. Björkarna i fonden som börjat gulna, och bakom den röda lagårdslången ett mustigt gulbrunt åkerskifte...

Lill-Ingvar har fått en knallröd mössa med stor tofs på. Den lyser som ett signalhorn när den dyker upp någonstans där dess bärare inte har tillåtelse att vara. Som nu vid broräcket längst bort, där småpojkar aldrig kan lära sig att låta bli och kasta sten och pinnar i det skummande vattenbruset där nedanför. Och Märta skyndar iväg för att fånga in vandringsmannen.

Det hörs röster nerifrån tvättstugan. Då

och då blir Mikael synlig, ilande uppmot vedboden till och vända tillbaka med någon mystisk sak släpande bakefter sig. Och när Märta lyssnar lite närmare så vet hon, att här stundar ännu en auktion. Det är grannpojken, Dan som skall överta, och det är Olofs röst som hörs mest lik en uppdragen, van gammal försäljares: 'Kärran, ser du, den har vi gjort själva. Den går inte riktigt bra, hjulen är sneda därför att spikarna varit för långa. Men vi har målat den vit också — det ser du ju. Och här är lyftkranen med kättingarna — det går att lyfta bensintunnor med den — fast, då måste man vara väldigt stark. Vältarna här, de kan du dra med cykel. Och stängseltråd. Och gamla vattenkannan. Brevlådan — vad skall man ha brevlåda i stan för? Men när köpslåendet kommer till snöplogen, då blir det liv i Mikael: — Den får inte säljas — den är ju riktigt fin!

Senare kommer pojkarna in och undrar om snöplogen får följa med flyttlasset.

— Det snöar väl i stan med?

Mikael låter verkligen rädd vid frågan.

— Ja, det gör det visst, men där är det stora bilar som kör undan snön innan ni ens hunnit vakna.

— Ja, men på gården får vi väl ändå ha den och dra?

— Nej — nä, det går nog ändå inte. Den är för stor...

Nu bryter det fram, våldsamt och äkta förtvivlat:

— Men vad skall man egentligen göra i stan? Ingenting får man ju — ingenting!

Snöplogen blir uppbränd.

När barnen tänder en brasa för att göra slut på allt bråte som kröp fram under packningsveckan. Uppbränd som det gamla tröskverket i våras — som inte gick att sälja.

Oktober.

Kommer blekgrön, kopparbrun och grå. Med en ruten kryddluft av potatisblast i luften. Köksspisens börjar sota. Flugorna dör och innanfönstren skall sättas in.

Ibland ligger det små vita pälsar av rimfrost omkring varenda kvist, vartenda blad och grässtrå, över mark och skog om morgnarna. Och när motorcykeln knattrar iväg är det som om hela denna tindrande tystnad splittras sönder som kristall under ett stenras.

Men daggen ligger kvar till långt in på förmiddagen. Det är dåligt torkväder och skördetröskorna kan bara gå några timmar om dagen. Det går långsamt framåt för bönderna, och den som inga maskiner har får vänta till sist. På Yttragård hinner man ta upp potatisen under tiden. Några dagar är det som för länge, länge sedan: att se far med sina tre små drängar hållas ute på en lerig åker.

★

Älgkon stupade i borte hörnet av kornåker — där det lyser rött av nypon bland buskarna.

Det ser ut som om hon sover.

Rågrannen och hans jaktlag hade spåret upp djuret och drivit det genom skogen. När kon fick det dödande skottet släpade hon sig ända fram över diket vilket skiljer grannens egendom från Yttragård.

— Det är ett fint djur, säger jägaren, och inte sargat alls.

Han öppnar pulsådern med van hand och låter blodet sippra fram. Det blir ett litet

SEKLET

Redaktör och ansvarig utgivare: HARRY BLOM

Redaktion och Expedition:

Luntmakargatan 90 — 113 51 STOCKHOLM

Tel. 08/32 26 60 — 31 04 63

Utkommer med 6 nr 1970

Pren.avgift 12:—

Postgiro: 23 04 40

Bankgiro: 56 — 5472

Strängnäs Tryckeri AB, Strängnäs 1970

Lantmätare
Herr Carl Olof Helmqvist
Svartingstorp
380 31 LÄCKEBY

rött märke bland kornstubbarna. Yngve är ingen jägare. När buken slits upp på djuret fryser han. Kanske hon hörde till den lilla älgruppen som brukade beta här borta med skogens säkerhet tätt bakom sig. Det hade varit en vacker syn!

Vad det känns kallt nu!

Det blir nog snö, säger grannen, medan Yngve hjälper honom att lasta bytet på hans traktorvagn.

De kommer med köttet dagen därpå och lägger det på fönsterbänken i farstun — mitt bland packlådor och väskor.

Märta vet inte hur hon skall göra med köttet, och det blir bestämt, att slaktarn får köpa det. Hon breder ett rent lakan över djuret och ser tankfull på en röd fläck som suger sig in i den vita väven. Ute börjar sakta snöflingorna falla.

Yngve kommer in och meddelar att flyttbilen skall anlända nästa dag.

Älgon kom som en avskedsgåva från gården.

★

De trodde inte att de ägde någonting att tala om.

Men när de nymålade möblarna börjar torna upp sig i farstun och ända upp för trappan ser det snarare ut som om här kunde behöva rensas ut ännu ett varv.

— Det blir svårt nog att stuva in fem personers svängtrum i en modern tvåa, säger Yngve, så vi slipper åtminstone att skaffa några soffgrupper...

Märta står tankspridd med bjällran i handen. Den är från Gustavs och Jacobssons som det står och den lär vara äldst av sitt slag. Den skall hon ha med sig till det nydoftande hemmet. Bjällran blir till en symbol i denna stund. En symbol för lantlivet: årstidernas och väderkastningars mångfald, sommarens vackra djärvhet och vinterns ödeläggande enslighet. Lantlivet, skapande och förstörande — för att åter kunna skapa —

Pettersson, han som brukar köra mjölkbilen, har kommit för att hjälpa. Lastbilsflaket är redan fullpackat när två gamla sparkar slängs undan för att lämna plats åt viktigare saker. Märta får gå runt bilen, för att från sidorna stoppa under några handväskor, en bunke äppelmos, några mjölsäckar och potatisen...

Yngve skall åka med motorcykel, de övriga i bilens förarhytt. Barnen har varit rätt tysta hela dagen. Rastlösa, dock tysta. Till sist undrar Mikael: nu blir väl våran gamla stuga hemskt lessen?

— Ja, det blir den nog! svarar Pappa nerifrån gårdsplanen.

Han slår igen bildörren efter dem — litet för snabbt förefaller det — och bilen startar.

I SEKLET för 15 år sedan:

Om vivisektion

Det råder ett djupt och outgrundligt förhållande och på samma gång ett intimt och nära samband mellan alla själar på jorden; inte bara mellan människor utan också mellan olika djur — och inte minst mellan människor och djur. Vi är alla medlemmar — om ock på olika plan — av en högre kosmisk verklighet, varigenom vi ständigt samspekar med och inverkar på varandra.

Den fina eteriska strålning som genomströmmar allt liv, och som samtidigt utgör förbindelseleden mellan själarna, både i denna värld och vår okroppsliga nästa — oberoende av sådana jordiska begrepp som avstånd och tid — är inte fysiskt iakttagbar eller mätbar, men ger sig ändå överallt tillkänna genom sina verkningar.

Om vi rätt kunde fatta och förnimma denna underbara verklighet, så skulle vi få en helt annorlunda och oändligt mycket mera ansvarsmedveten inställning till såväl våra medmänniskor som till djuren.

De lidanden och kränkningar som vi nu i enbart egoistiska syften och med maktmänniskans hela dumdryghet och enfald tillfoga våra medvarelser djuren går alltid förr eller senare ut över oss själva. Här kan vi verkligen tala om en "kreaturens suckan", som går in i den astrala världen och därifrån tillbaka till människornas, med oundvikliga och ödesdigra följdverkningar för oss.

Vi skall inte försöka inbilla oss, att vivisektion är något som människorna kan ostraffat utöva, att det inte har någon betydelse hur vi behandlar, eller misshandlar, de försvarslösa väsen, vars liv och lycka vi för tillfället har fått makt — men därför inte alltid rätt — att förfoga eller bestämma över.

Genom bakrutan kan Märta se en flick av lill-Ingvars blommiga sängtäcke fladdra med vinden. Hon ser bonden som går runt på gården och låser. Och på grusplanen står det en ensam liten leksakstraktor. Den är röd. Och den är sönder — men den ser väldigt övergiven ut där den står...

— Jaså, säger gamle Pettersson, det blev att flytta till stan i alla fall? Men inte tänker ni stanna där väl? Att samhället kan pricka av en i bostadskön — två rum och kök och klåan inomhus och därmed jämt? Det skall väl bli ett arrende igen vet jag!

Olof ser upp mot honom. Han har fått en sällsam vaken blick i ögonen — ett hopp? Medan bilen tunglastat skakar fram på

Det har i själva verket en djupt ingripande personlig likaväl som universell betydelse. Det är endast grovt tänkande materialister och s. k. fraskristna som kan tro något annat, som kan leva i likgiltighet för våra vänner djuren och för alla de problem som sammanhänger med vårt förhållande till dem.

De "läkemedel" som upptäcks och framställs medels plågeri och misshandel, genom förgiftning av och sjukdomsympning på oskyldiga djur — som dock äger samma rätt till jordens liv, möjligheter och glädjeämnen som vi själva! — verkar alltid till slut som en bumerang mot de skyldiga, i detta fall som ett förbannelsemedel över mänskligheten — både i fysiskt och psykiskt avseende.

Det är en fruktansvärd karma som vi däri-genom drar över oss!

— — —

Men våra vänner bland djuren omger oss med sin välvilja, sveper in oss i sin kärleksfulla aura och följer oss som goda andar.

Skaparens ousägliga kärlek verkar även och inte minst genom dem, till evig båtad för både dem själva och oss människor. Kärlek och vänlighet föder kärlek och vänlighet — i en ständig kretsgång uppåt.

När vi älskar djuren och gör allt det bästa vi kan för dem upplever vi en djup inre glädje och tillfredsställelse, då handlar vi i överensstämmelse med Skaparens mening med vårt liv — då har ett stycke av himmelriket stigit ner till jorden och några av dess skönaste blommor slagit rot i våra hjärtan.

Konungens ord i Jesu liknelse: "Vadhelst I haven gjort med en av dessa mina minsta bröder, det haven I gjort mig!" gäller inte enbart i förhållandet mellan människor.

Vi har ett djupt etiskt ansvar inför allt levande.

(Ur artikeln "Tor-Olle" av
Viktor Vallberg.
SEKLET nr 4 1955.
Bearb.)

de kända vägarna blir Märta fler gånger tvungen att torka ögonen mot baksidan av Ingvars överrock. Hon kan inte komma åt näsduken.

Pojkarna som i början ivrigt räknade upp alla platser som susade förbi där utanför, Konsum, Sågen, Kvarnen, och här var vi med pappa när... har tynat mer och mer.

Mikael är i färd med att sätta häftstift på Dalahästens fötter — för att det inte skall göra honom så ont med allt det hårda där i stan...

Och Ingvar som sitter i Märtas knä, försöker ideligen att infånga sitt näpna lilla barnansikte i bilens backspegel.

G. Bé. W.